

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **103**

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

10

LISTOPAD
2011

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured Hrvatskoga planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@plsavez.hr
http://www.plsavez.hr

Uredništvo

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@plsavez.hr

Grafička priprema

Urednik d.o.o., Zagreb

Tisak

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
Palmotićeve 27
10000 Zagreb
e-mail: caplar@plsavez.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Damir Bajs
Darko Berljak
Vlado Božić
Faruk Islamović
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
prof. dr. Željko Poljak
Vanja Radovanović
Robert Smolec

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza broj 2360000-1101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi **35 eura**, a uplaćuje se na račun SWIFT: ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na pretplatnički broj. IBAN za uplate iz inozemstva jest HR4123600001101495742.

Cijena pojedinačnog primjerka

je 15 kuna (+ poštarina).

Vaš pretplatnički broj

otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@plsavez.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini svim pretplatnicima šalje uplatnica za pretplatu.

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tražilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://hps.plsavez.hr>

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

364 Posao, rad!

373 Nudističko planinarenje – da ili ne?

376 Mount Kosciuszko, najviši vrh Australije

383 Kamenjak

Sadržaj

Članci

- 364** Posao, rad!
Nikola Sedmak
- 367** Planinarsko cjeloživotno obrazovanje
Anica Hrlec
- 370** Planinarstvo i etika
Jasna Žagar
- 373** Nudističko planinarenje – da ili ne?
prof. dr. Željko Poljak
- 376** Uspon na Mt. Kosciuszko, najviši vrh Australije
Slavica Marčeta
- 378** Samoborsko gorje na naš način
Ljerka Sedlan König
- 381** Na starim stazama otoka Mljeta
Višnja Hojanić
- 383** Kamenjak, onako usput
Ivan Hapač
- 387** Prolječni i jesenski Bačić kuk i Budakovo brdo
Helena Novak

Info

- 390** Veliki Šibenik (1467 m)
- 392** Kapelski planinarski put
- 392** Planinarska kuća Skitača (425 m)
- 393** Zaboravljeni botanički vrt planinskog bilja na Sljemenu
- 393** www.hpd-medjimurje.hr
- 393** Vremeplov

Tema broja

Planinarska etika

Naslovnica

Vršni dio Troglava (1913 m),
foto: Alan Čaplar

Rubrike

- 394** **Gorsko spašavanje:**
Predsjednik RH ivo Josipović posjetio HGSS u Splitu, Predsjednik i tajnik IKAR–CISA posjetili HGSS
- 397** **In memoriam:** Ivan Jakovina, Milivoj Rihtarić, Martin Užarević
- 401** **Vijesti:** Planinarske aktivnosti u Brinju, Više od 300 planinara na Svetom brdu, Hrvatski planinari na susretima planinara Hercegovine, 36. slet slavonskih planinara
- 403** **Kalendar akcija**

Posao, rad!

Nikola Sedmak, Zagreb – Podsused

– *To je kao da ideš na posao, to moraš shvatiti kao radnu obvezu i crčiti cijeli dan da bi dobio rezultat, nagradu. Nema tu mjesta za opuštanje, to je ozbiljan rad. Na kraju puta, na vrhu, možda nazdravimo obavljenom poslu, i to je to* – slušamo prijatelj i ja jednom prilikom članicu visokogorske sekcije jednoga zagrebačkog planinarskog društva ispred njegovih prostorija, čekajući tajnika društva. Potvrдно klimamo glavom, ali s nevjericom gledamo jedan drugoga.

– To je nerazumno – ispali moj prijatelj poslije, na putu kući – to nema veze ni s čim.

Složio sam se s njim.

Zašto planinarenje stavljati na tu razinu i tumačiti ga na takav način? Planinarenje kao rad? Takvo razmišljanje strano je i alpinistima, himalajcima, a kamoli nama rekreativnim planinarima. Dobro, baš i nismo rekreativci, imamo i mi dobrih rezultata, ako ćemo tako gledati. Za mnom su tri tritisućnjaka, desetak dvotisućnjaka, ove niže da ne brojimo, najzahtjevnije hrvatske obilaznice (Velebitski planinarski put, Kapelski planinarski put, Hrvatska planinarska obilaznica, Hrvatske planinarske kuće te desetak ostalih obilaznica koje su mi donijele i bijelu »gozjericu« natjecanja HPD-a »Željezničar«). A sve je to malo u usporedbi s onima koji stvarno mnogo hodaju našim planinama.

Premda sve to izgleda kao veličanje vlastita lika i djela (dobro, možda malo i jest – ali samo malo), nije to poruka koju pokušavam izreći. Stvar je u tome da sve to što sam prošao nikad nisam poimao tako kako je to opisala gospođica s početka članka. Posao, rad? – Bože moj!

Planinarenje je opuštanje, guštanje nakon prehodanog puta i dolaska na cilj. Planinarenje je ljepota, uživanje u prirodi za vrijeme hodanja. To je prepričavanje i podjela dojmova tijekom izleta i nakon povratka kući. Upijanje svijeta oko sebe, divljenje brdima, šumama, livadama, svježem zraku, životinjama... To je sreća koju smo postigli naporom uloženi u osvajanje cilja. S dola-

NIKOLA SEDMAK

Ulagati napor, psihički i fizički, radi postizanja sreće i unutarnjeg sklada i zadovoljstva – to nije posao niti rad već nešto potpuno drugo. To je kao ljubav – disanje punim plućima, ispunjenje svih osjetila slobodom i zadovoljstvom. Štoviše, to nije kao ljubav – to jest ljubav

skom na vrh uvijek u trenutku zaboravim svu bol u mišićima i iscrpljenost, ostaje mi samo sreća i poriv da je podijelim s drugima.

Da je planinarenje posao, rad – hvala lijepa, vjerojatno se nikad ne bih prošetao niti do našega staroga Susedgrada. Većina nas ima ili je imala posao, nužnu muku i tlaku proizašlu iz potrebe da preživimo u svijetu koji nam baš nije naklonjen. I baš zato mi planinari čekamo prvu priliku da krenemo u planine na rasterećenje i »punjenje baterija«. Na kraju krajeva, ne odlazimo u planine radi nekoga drugog, već radi sebe.

Većina planinara mogla bi ispričati tisuću dojmova, anegdota i dogodovština sa samo jednog izleta. Malo kad to budu iste priče, jer svatko od nas prirodu i društvo doživljava drugačije. Svatko će od nas na svoj način pripovijedati o pojedinstima s puta koje su ga se dojmile. Neki će pripovijedati o malome žutom cvijetu, netko o češeru na smreki uza stazu, netko o Marijani kako je brisala nos, netko o poskocima... nije ni bitno. Ili jest bitno!?

Bit je u tome da svi koji poimaju planinarenje kao posao, rad – ostaju lišeni doživljaja i dojmova

– te se iz planina vraćaju prazni. Kao konji koji vuku zaprege s onim tuljcima na očima – ni lijevo ni desno – samo ravno.

Dakako, i ja znam da odlazak u planinu nipošto nije luk i voda. Svaki izlet treba biti dobro planiran, svaki se put treba dobro obavijestiti o vremenskim prilikama, a ima još mnogo toga što treba ozbiljno shvatiti i primijeniti da bi izlet uspio. Još ozbiljnije treba pristupiti organiziranju višednevnih izleta, s većim brojem sudionika. Ako se sve dobro planira i pripremi, nema mjesta brizi.

Volim prirodu, a posebno planine. Ustvari, planine obožavam – samo o njima razmišljam i zaljubljen sam u njih.

Kad bih takvu ljubav usporedio s poslom, radom i obvezama, mislim da bi se sve brzo raspalo – tražio bih razvod. Odnos nikada ne može biti dobar u nametnutim uvjetima prisile.

Kada idem u planine, nastojim se rasteretiti prisile i obaveza, i baš zato moja ljubav prema planini uvijek iznova buja i raste. Čak sam nekoliko puta bio u transu, dosegnuo sam nirvanu prilikom hodočašćenja u planine. Istini za volju, trans i nirvana bili su više posljedica fizičke iscrpljenosti nakon cjelodnevnog hodanja nego

ljepote i isijavanja nekih nevidljivih magičnih sila planine. Pa ipak, i tada sam uživao.

Ulagati napor, psihički i fizički, radi postizanja sreće i unutarnjeg sklada i zadovoljstva – to nije posao niti rad već nešto potpuno drugo. To je kao ljubav – disanje punim plućima, ispunjenje svih osjetila slobodom i zadovoljstvom. Štoviše, to nije KAO LJUBAV – to JEST LJUBAV.

Planinarsko cjeloživotno obrazovanje

Anica Hrlec, Križevci

Živimo u vremenu kada nam brz način života, razvoj tehnologije i potraga za poslom nameću nov životni stil: cjeloživotno obrazovanje. Radite li neki posao, obično morate godinama polaziti različite tečajeve, edukacije, seminare, kongrese. Mogu reći da uživam u tom cjeloživotnom učenju jer svako novostečeno znanje oplemenjuje život i daje mu novu dimenziju, spoznaje i poglede na svijet oko sebe.

Da mi je tko prije nekoliko godina rekao kako ću se usavršavati baveći se planinarenjem, mislim da bih ga gledala s nevjericom. Što se tu ima usavršavati i učiti, odgovorila bih kao pravi neznanica – hodaš s ruksakom na leđima, popneš se na vrh i uživaš. No, zbilja se pokazala sasvim drugačijom. Na svakom izletu naučila sam ponešto od iskusnijih planinara, koji uvijek velikodušno dijele svoja iskustva i prepričavaju svoje pogreške na duhovit način, kako ih sama ne bih učinila.

Učila sam i na onaj teži način – na vlastitim pogreškama: na primjer, kad bi počela kiša, a ja ne bih imala kabanicu. No, zahvaljujući iskusnim planinarima uvijek bi se pronašla koja vreća za smeće pa bi moje stvari, a djelomično i ja, ostali suhi. Da ne bih i dalje učila na svojim pogrešnim postupcima odlučila sam prošle godine upisati planinarsku školu koju je organizirao PD »Kalnik« iz Križevaca pod okriljem HPS-a.

Čvorologija na Kalniku

Ako ste pomislili da se radi o dobivanju čvorova na glavi, prevarili ste se. Vrijedni đaci planinarske škole (čitaj: tečajci, kako nas zovu naši učitelji) prihvatili su se učenja izrade čvorova, koji mogu spasiti tu istu glavu. I dok su ranojutarnji gosti ispijali svoju prvu kavu (zapravo, pivicu) na terasi prekrasno uređenoga planinarskog doma na Kalniku, mi đaci okupirali smo svoga najdražeg

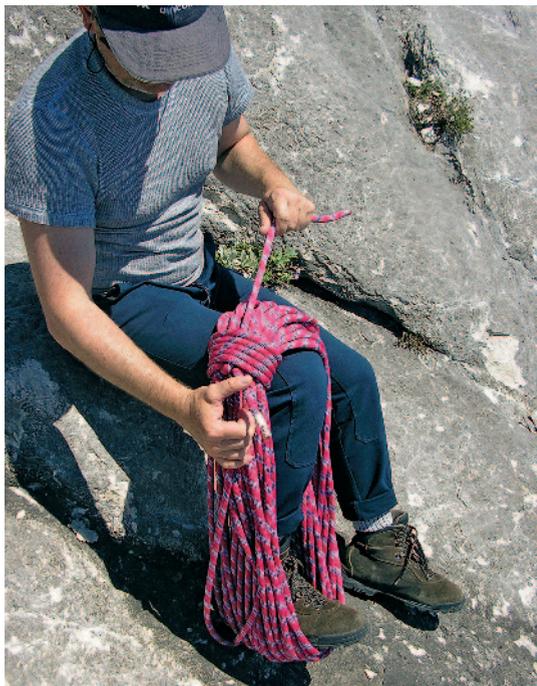

ALAN ČAPLAR

Planinarska oprema

učitelja Hrvoja Miška, čvorologa nad čvorolozima. Zaredali su zamka, osmica, dvostruka osmica, ambulatni čvor, prsni navezni, dvostruki zatezni, pletenica... zaboravila sam kako se neki zovu, naziv jednoga sliči bulimiji, a jedan ima veze s brodovima (bit će posla prije ispita da se sve svlada).

Nije ni čudo da postoji cijela znanost o čvorovima kad njihova povijest seže 3000 godina u prošlost, kada je poljoprivrednik Gordije, osnivač grada Gordiona, a zatim i kralj maloazijske države Frigije, vezivao volove u jaram svojih kola posvećenih bogu vrhovniku Zeusu vrlo zamršnim čvorom, koji će poslije biti nazvan gordijskim. Čvorovima bismo mogli zahvaliti i svoje postojanje jer se DNK vrlo rado petlja u čvorove. Kao fizičarki, najdraži su mi čvorovi koji se javljaju u fizici, premda i matematičari imaju svoju teoriju čvorova. Jedno od najzbuđljivijih otkrića svakako je povezanost teorije čvorova i grane fizike koja proučava fundamentalne sile i elementarne čestice od kojih je izgrađen svemir (string theory). Za

Da mi je tko prije nekoliko godina rekao kako ću se usavršavati baveći se planinarenjem, mislim da bih ga gledala s nevjericom. Što se tu ima usavršavati i učiti, odgovorila bih kao prava neznalica – hodaš s ruksakom na leđima, popneš se na vrh i uživaš. No, zbilja se pokazala sasvim drugačijom

matematičare čvorovi su zatvorene staze koje se mogu slijediti prstom. Za njih postoji i nulti čvor, koji nastaje kada se spoje dva kraja konopca bez uvijanja i zakretanja (ha, da vidim onoga tko će ga napraviti!). No, bez obzira bio čvor matematički ili fizikalni, prirodni ili zapetljani, ili čvor kao jedinica brzine, nadam se da će danas naučeni planinarski čvorovi tečajcima pomoći u nenadanim preprekama na planinskim usponima i otkrivanju onih ljepota do kojih se može doći upravo njihovom primjenom.

Ljepote Kalnika otkrili smo već danas, nakon sata čvorologije, šetnjom uza stjenovitih Sedam zuba. Mi koji živimo podno Kalnika s njegovim smo ljepotama vezani posebnim čvorom.

Tečaj za vodiče društvenih izleta (VDI)

Nakon kratkog vremena opet sam postala tečajka, ali ne bilo kakva, već tečajka za VDI¹. Dio sam

tima tečajaca iz obližnjih planinarskih društava, a i šire: HPD »Bilo« Koprivnica (4 člana); PD »MIV« Varaždin (3); HPD »Zagreb-Matica« (5); HPD »Bilogora« Bjelovar (4); PD »Bundek« Mursko Središće (4); PK »Ivanec« (1, ali vrijedan); HPD »Planik« Umag (2); PD »Ludbreg« (2); PD »Lipa« Lipik (još 1, ali vrijedan) i PD »Kalnik« Križevci (8).

Družili smo se dva vikenda – na Kalniku 12. – 13. ožujka i na Kamenitovcu 19. – 20. ožujka – a tu nas čeka i završni ispit (pozor: ispit traje dva dana). Hm... rekoh družili smo se? Družili smo se s predavačima iz Komisije za vodiče HPS-a: Draženom Lovrečekom, Darkom Lušom i instruktorima. Predavanja su bila zanimljiva i poučna, a kako i ne bi kad smo učili od iskusnih vodiča kojima ne trebaju šalabahteri ni čuda tehnike da bi predavanje bilo zanimljivo. Sve što govore iz vlastitog je iskustva pa je užitak od njih učiti. Vrijedno smo i sa zanimanjem slušali o povijesti planinarstva u nas i svijetu, o pripremama za odlazak u

¹ VDI = vodič društvenih izleta

planinu, opremi koju sa sobom treba imati svaki vodič, prehrani pri planinarenju, opasnostima u planini, predviđanju lijepoga i lošeg vremena, zaštiti prirode, markacijama. Predavanjem o samoj planinarskoj organizaciji počastio nas je na Kalniku Darko Berljak, glavni tajnik HPS-a. O prvoj pomoći učili smo od najboljih – bjelovarske ekipe HGSS-a.

No, nismo znanja stjecali samo teorijom. Imali smo nekoliko vrlo zanimljivih prezentacija i vježbi na terenu. Prva, ne baš slavna vježba, bila je izrada rukohvata (no, kad smo ponovili čvorove nam drage, drugi put smo rukohvat izradili gotovo za peticu). Isprobali smo kako je penjati se i spuštati po stijeni osiguran užetom. Naučili smo kako od priručnog materijala napraviti (udobna) nosila za unesrećenoga. I još jednu vrlo važnu stvar, kako se orijentirati pomoću karte i kompasa. U tu su nam svrhu instruktori pripremili zgodnu vježbu zadavši nam koordinate koje smo morali slijediti uz pomoć kompasa i karte te na određenim postajama (drveću) pronaći oznake, zapisati kako izgledaju i vratiti se do polazne točke. Bili smo toliko dobri da smo i unatoč jednoj pogrešnoj koordinati što su nam je dali naši instruktori svi uspješno obavili zadatak.

Taj smo dio tečaja odradili, lijepo se družili, mnogo toga naučili i dobili pisano uvjerenje o tome da smo pohađali tečaj (o, kako smo bili sretni kad smo dobili to uvjerenje).

No, velik je posao pred nama. Čeka nas dvodnevni ispit. Ako je netko od vas polagao koji ispit dva dana neka mi javi, voljela bih znati kakav je to osjećaj. Ni to nije sve, jer kad ga položimo (vjerujem u svoje drage tečajce i znam da će ga svi uspješno položiti, ako ne prvi onda drugi put) čeka nas učenje za svaki izlet koji budemo pripremali za svoje društvo i učenje na svakom izletu, jer kako reče naš predavač Darko Luš: »Svaki je izlet mala planinarska škola.« Svoja vodička znanja rado ćemo podijeliti s planinarima upravo na tim malim planinarskim školama.

Poluvodiči, vodiči i supravodiči

Nakon ispita mogu reći da mi je ovaj tečaj bio jedno od najljepših i najzanimljivijih učenja u mom ne tako skromnom cjeloživotnom učenju. Postala sam vodičem društvenih izleta sa svojim prijateljima planinarima, »poluvodiče« čeka popravni, a našim dragim »supravodičima«, našim učiteljima, još jednom hvala na svim znanjima, vještinama i savjetima koje su nam nesebično poklonili za vrijeme tečaja.

ALAN ČAPLAR

Tečaj za planinarske vodiče

Planinarstvo i etika

Jasna Žagar, Sesvete

Članicom planinarske organizacije postala sam 1984. godine. Teče mi dvadeset i osma godina službenoga planinarskog staža i uskoro ću biti dvostruko punoljetna planinarica. Dobila sam tada zelenu iskaznicu Planinarskog saveza Hrvatske, koji je u to vrijeme bio član Planinarskog saveza Jugoslavije, države koja ne postoji već dvadeset godina. Ponosno sam gledala svoju djevojačku crno-bijelu fotografiju na lijevoj strani iskaznice, svoje ime, adresu i pripadnost planinarskom društvu, ispisane urednim rukopisom moje sestrične Nevenke, i prvu člansku markicu na sljedećoj stranici iskaznice. Tu zelenu knjižicu čuvam kao posebnu dragocjenost jer je potpuno odredila moj budući planinarski život, ili je dovoljno reći samo život. Planinarenje je postalo nedjeljiv dio mogega života.

Sjećam se kako su me ljudi, planinari, primili u svoje društvo kao svoju, neizostavnu i jednako važnu članicu. Većina od njih više nije živa. Sjećam ih se s tugom i sjetom – kao planinara. Bila sam

pomalo djevojčica, pomalo djevojka, ali to za stare planinare nije bilo važno. Čuvali su me, bila sam njihova. I tako su me bez planinarske škole i diplome odgojili kao planinariku, a ne kao slučajnu prolaznicu kroz planine i pored ljudi.

Prvo što sam naučila od njih bilo je reći »Dobar dan« svakome koga sretnem u planini, prva pozdraviti onoga koji se spušta, ako se ja tek penjem, prva pozdraviti starijega od sebe i iskazati mu poštovanje. Od njih sam naučila koliko je važno biti ljubazan s mještanima gorštacima, jer oni nisu navikli na nepristojno ponašanje. Od njih sam naučila da nije teško s planinarske staze ukloniti granje i kamenje i popraviti putokaz. Svoje otpatke nikad nismo ostavljali u planinama, nismo vikali niti ometali druge u njihovu miru, čistili smo skloništa za sobom i poštovali domare u domovima. Sjećam se veseloga međunarodnog društva planinara na Kredarici čija je pjesma poslije 21 sat postajala sve tiša i tiša, da bi u Alpama u 22 sata sama od sebe zavladao potpuna tišina. Svaki naš izlet iščekivao se s posebnim veseljem. Nije ih bilo mnogo kao danas i veselili smo se svakom susretu s planinom. Nitko nikome nije smetao i nikad se nije dogodilo da nekoga ostavimo samoga u planini. Bili smo planinari.

Godine su prolazile i nisam više bila samo članica društva. Postala sam planinarica, barem sam tada tako mislila. Ali planinarska škola nema razreda koje završiš, položiš ispite i gotov si s učenjem. U planinarenju učiš čitav planinarski život. Uvijek netko u nečemu pogriješi, a ti učiš na svojim ili tuđim pogreškama. Bolje je učiti na tuđima jer one manje bole, a ponekad se i manje nahodaš. Uslijedile su moje najvažnije planinarske lekcije, jedna za drugom.

Bio je svibanj ratne 1994. godine. U Ogulinu se održavala središnja proslava 120. godišnjice hrvatskog planinarstva. Samo se nas troje »lipaša« odvažilo otići u opustošeni Ogulin i na prijeteći Klek. Joso Rukavina, kojeg od milja zovemo Strikan, već je tada nosio breme planinarskih godina na leđima, nešto mlađi Ivan Horvat i ja, sad već »iskusna« planinarica pred čijim nogama su ležale

KLARA JASNA ŽAGAR

Josip Rukavina i Ivan Horvat u Ogulinu 21. svibnja 1994., na proslavi 120. obljetnice hrvatskog planinarstva

sve planine – u snovima. Jer Klek mi je odmah pokazao svoje prijeteće lice, a i Strikan je pomalo posustajao. Ivo nam je rekao neka ostavimo naprtnjače podno kamene glave Kleka jer će nam uspon bez njih biti lakši. Prihvatila sam taj prijedlog kao spasonosno rješenje jer će me osloboditi naprtnjače, ali Strikan je rekao:

– Ovca svoje runo nosi sa sobom – i nastavio se uspinjati s naprtnjačom na leđima.

– Ma što to Strikan priča? – pomislila sam, mlada i još uvijek neiskusna – pa vrh je tu, za čas.

Uvečer kad su se strasti smirile, glavom mi je sijevnula rečenica: »Ovca svoje runo nosi sa sobom.« Struja mi je uzdrimala tijelo. Ovaj put je sve sretno završilo, ali trebala sam poslušati Strikana.

Došao je i lipanj ratne 1995. Na Jankovcu se slavila 100. godišnjica organiziranog planinarenja u Slavoniji. Iz zvučnika u autobusu čula sam glas vodiča kako daje upute planinarima: »Ostavite višak stvari u autobusu. Jela i pića ima kod doma na Jankovcu. Hodat ćemo samo sat i pol do Duboke, a tamo će nas čekati autobus sa stvarima.« Izenada sam čula upozoravajući Strikanov glas kako mi govori: »Ovca svoje runo nosi sa sobom.« Bez riječi uzela sam svoju zelenu lovačku naprtnjaču i napustila autobus.

Po završetku svečanosti krenuli smo prema Dubokoj. Na prvom zavoju šumskog puta društvo je odlučilo slijediti put, a ne uočljivu novooznačenu planinarsku stazu. Sada već ozbiljna planinarka, rekla sam vodiču:

– Meni se ovo uopće ne sviđa. Krenimo radije označenom stazom.

– Mala, šuti! – rekao je netko od naših – Mi smo ovdje gosti, društvo ima svoje vodiče, koji znaju put. Kako oni kažu, tako mi idemo.

– Dobro, – rekla sam odlučno – ali dobro zapamtite ovo mjesto i ovo vrijeme kad sam vas upozorila da idemo pogrešnim putem.

I tako smo slijedili put, ali do Duboke nismo stigli ni nakon četiri sata hoda i mojih upozoravanja da nam je bolje vratiti se na označenu stazu nego besciljno lutati Papukom. U jednom trenutku ostala sam sama na početku kolone, koja je bivala sve duža i duža. Razmišljala sam što učiniti, kako motivirati ljude da izdrže do nekog izlaza iz šume, kako ih ne ostaviti same u mraku koji je već obavijao Papukove skute umrljane oblacima i kišom.

Pod slapom Skakavcem kod Jankovca 25. lipnja 1995.

Lakše je bilo otići i ostaviti ih njihovim sudbinama, ali tome me nisu učili u mojoj planinarskoj školi.

Kad smo konačno sišli u blizinu Slatinskog Drenovca, autobus je bio u četiri sata udaljenoj Velikoj, a ljudi – iscrpljeni, mokri i gladni – nisu imali ni jela, ni pića, ni suhe odjeće. Izvadila sam iz naprtnjače kolače i vodu te ih podijelila s njima. To isto su učinili i oni malobrojni planinari koji nisu poslušali vodiča da naprtnjaču ostave u autobusu. Tada sam za čitav život naučila zašto ovca svoje runo nosi sa sobom. Tada sam zapravo postala planinarka.

Međutim, vremena su se promijenila, a ja nikako da se prilagodim novom načinu planinarskog života. Iako planinari pripravnici u planinarskim školama uče o istim vrijednostima što smo ih mi učili na vlastitim iskustvima, u planinama se događaju potpuno različite stvari. Ljudi ne pozdravljaju jedni druge, uništavaju prirodu, uneređuju skloništa. Ljudi smetaju jedni drugima pa tako brži izgrde sporije, jer da nisu ni trebali ići na izlet ako nisu spremni u zadanom roku protrčati planinom. I sama sam bila izložena ružnim riječima jednog »vodiča« jer sam, radeći posao njegovih pomoćnika, ostala sa sporijom planinarkom koju su oni jednostavno ostavili samu u planini, i jer sam dvoje zaostalih neiskusnih članova skupine uputila na pravi put i još ih uz to poučila kuda ići ako oznaka nije vidljiva na prvi pogled. Vikao je na mene ispred sedamdeset ljudi,

ali se silno iznenadio i zašutio kad sam mu sasvim mirno odgovorila i poučila ga zašto je loš primjer planinarima učenicima.

Sjeća li se tko »Biokovske romanse«, »Oluje nad Dinarom« ili »Leta nad Matokitom«? Pedometar je pokazao da smo s teškim naprtnjačama na leđima hodali uzbrdo šesnaest kilometara po vrelom proljetnom suncu do Ozeblina! I još k tome šesnaest i pol kilometara nizbrdo! Trideset i dva i pol kilometra ukupno! Toliko u jednome danu ne marširaju niti vojnici na obuci. A Kremen i ona njegova strmina? Ispenjala sam sedamdeset i tri vrha Hrvatske planinarske obilaznice, neke i dva puta jer nisam imala fotografije s kontrolnih točaka nego samo pečate, a onda me je bolest spriječila da ispenjem još dva vrha za Zlatnu značku. Zlatna značka kao zlatna medalja sja u mojim snovima. Nisam prihvatila prijateljev prijedlog da hodam koliko mogu, a da mi on stavi pečat kontrolne točke. Marljivo vježbam i kad-tad ću se vratiti po ta dva vrha.

I zato me silno boli spoznaja da mnogo motoriziranih planinara već ima Zlatnu značku i ostala priznanja te da i ne tajе da do kontrolnih točaka dolaze automobilima. Koliko neprospavanih noći

u autobusu, koliko prolivenog znoja po žegi i sparini, koliko kišnih kapi na licu i vjetra u kosi, koliko teških koraka po tvrdom kamenu za jedan jedini pečat u dnevniku! Ali, dragi moji »automobil-planinari«, znajte da niti jedan jedini svoj pečat ne bih mijenjala za sto vaših »automobil-pečata«. Nema u vašim srcima onoga prelijepog osjećaja ponosa i poniznosti kad nakon teških sati hodanja stojite na Svetom Juri i gledate svijet pod nogama, kad vam je nad glavom čisto modro nebo i kad osjećate neopisivu slobodu letenja. Ništa od toga ne možete osjetiti vi, »automobil-planinari«, i zato ne poštuјem niti jedan jedini vaš pečat. A ni planinarske dnevnike planinara iz fotelje koji se ne potruđe doći ni podno planine nego iz udobnosti vlastitog doma šalju svoj dnevnik po nekom prijatelju da u nj utisne pečat kontrolne točke.

U rječniku piše da je etika disciplina koja se bavi proučavanjem smisla i ciljeva moralnih htijenja. Drugim riječima rečeno, čovjekovo ponašanje određuju njegove moralne i voljne osobine, a pokreću ga emocije. Emocije i motivi imaju isti latinski korijen – riječ *move*, što znači pokretati. I na kraju, uvijek nam ostaje mogućnost izbora: biti planinar ili biti samo netko u planini.

Nudističko planinarenje – da ili ne?

prof. dr. Željko Poljak, Zagreb

Kad sam prije nekoliko godina bio u gostima kod njemačkih planinara u Schwarzwald, nekolicina me pokušala oduševiti za nudističko planinarstvo i nagovoriti me da ga pokušam uvesti i u Hrvatskoj. Začudio sam se toj novotariji i odmah se usprotivio smatrajući je negativnom, no kako su me gotovo fanatično uvjerali u prednosti takvog način planinarenja, pristao sam da mi ga pokažu na djelu.

Odveli su me jednoga kasnog popodneva do planinske staze rezervirane za planinare nudiste da se na licu mjesta osvjedočim kako su njihovi pristaše sasvim normalni ljudi. I moram priznati da su svi koji su silazili s planine bili sretni i veseli, srdačno nas pozdravljali s »Grüss Gott!« (Hvaljen Bog!) i nisu mi zamjerali što sam nosio fotoaparat i čak ga upotrebljavao. Iz pristojnosti nisam svoje domaćine upozorio na to da većina izletnika ima krvava koljena, oguljene laktove, sunčane opekline te bezbroj ogrebotina i otekline na koži od uboda svakojakih insekata.

Otada se u svijetu sve češće javljaju pobornici nudističkog planinarenja (engl. nude hiking, njem. Nacktwandern), pa i nudističkog alpinizma (engl. nude rock climbing; njem. Nacktklettern), pa se može očekivati da će se s vremenom pojaviti i u Hrvatskoj. Slično kao što je nekoć nudizam (njemački Freikörperkultur; FKK) mukotrpno prodirao, uglavnom zbog etičkih i moralističkih razloga, ali je na kraju izvojevao pobjedu i u našim kupališnim mjestima, možemo očekivati da bi tako moglo biti i s planinarskim nudizmom.

Planinari nudisti organizirali su se u brojnim europskim zemljama. Imaju svoje časopise, planinarske vodiče i internetske stranice, te se uporno nastoje afirmirati. Najviše uspjeha imaju u Njemačkoj, gdje su u nekim saveznom državama za nudiste određena posebna područja ili planinske staze, čak su obilježene informativnim pločama. Te staze, dakako, nisu zatvorene ni odjevenim planinarima, ali se oni nemaju pravo žaliti ako ih šokira susret s nudistima. Moji njemački domaćini su

Opres! Ulazite u područje gdje možete susresti planinare nudiste

EPP slogan: Ima li išta ljepše nego gol ići prirodom?

Nudistima pristup zabranjen!

Planinari nudisti organizirali su se u brojnim europskim zemljama. Imaju svoje časopise, planinarske vodiče i internetske stranice te se uporno nastoje afirmirati. Najviše uspjeha imaju u Njemačkoj, gdje su u nekim saveznm državama za nudiste određena posebna područja ili planinske staze

naglasili da su pri takvim susretima incidenti vrlo rijetki, a ako ih i bude, obično ih izazivaju odjeveni planinari, ponajviše vrijeđanjem, ismijavanjem i zgražanjem. Tolerancije, dakle, nedostaje samo njihovim protivnicima i možda je to razlog da se u Njemačkoj počelo razvijati i noćno (!) nudističko planinarenje (Nackt Nachtwandern, od nackt = gol, Nacht = noć).

Zasad je za planinare nudiste najmanje razumijevanja u Švicarskoj, gdje se čak mogu vidjeti ploče sa zabranom nudizma. Švicarski planinari nudisti organizirali su i masovne prosvjede, a najčudnije su bile njihove demonstracije u visokogorju, gdje se na hladnoći i uz ledenjake (!) znalo skupiti i tisuću golih prosvjednika. Čudne su bile ne samo zbog svjesnoga trpljenja hladnoće nego i zato što nisu imali publiku pred kojom bi demonstrirali, osim nekoliko novinara i snimatelja. U SAD-u ta nova podvrsta planinarstva danas postaje trendom.

Po povratku iz Njemačke nisam ni pomislio na to da propagiram nudističko planinarenje u Hrvatskoj, no kako je nedavno u Planinarskoj školi HPD-a »Zagreb-Matica« nastao neobičan žamor kad sam u predavanju o planinarstvu u svijetu spomenuo nudističko planinarstvo i alpinizam te ga ilustrirao projekcijama na platnu, zaključio sam da o tome treba koji redak napisati i u našem časopisu.

Ne ulazeći u psihologiju nudista ni nudističku ideologiju (povratak prirodi?), ovdje ću se osvrnuti na nudizam u planini samo s higijensko-medicinskog stanovišta, tj. razmotriti je li koristan za zdravlje ili, naprotiv, možda nije.

Razumljiv je nagon urbanog stanovništva, prikraćenog za prirodan način života, da vikendom sebi dade oduška u prirodi, da se nauživa svježega zraka i sunca. Razumljivo je čak i kad je taj nagon pretjeran, jer je to možda nesvjesna potreba za uspostavljanje ravnoteže. No stara je mudrost da svako pretjerivanje može biti štetno, pa tako i za ljudsko zdravlje.

Istina je da bez sunca nema života, ali je pretjerano izlaganje suncu, u obliku vikendaških »sunčanih kupelji«, rizično zbog danas dobro poznatih štetnih zračenja, koja su u planini još mnogo opasnija nego u nizini. Slikovito rečeno, ako netko pati od besanice neće uzeti tjednu dozu tableta u jednome danu, pa tako ni dozu sunčevih zraka.

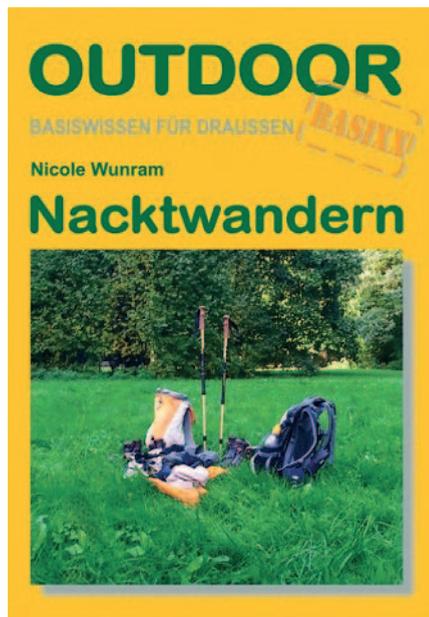
Nadalje, osnovna je svrha odjeće zaštitna, a ne pomodna, pa stoga nije lako razumjeti zašto bi je se netko odrekao bez velike nužde. Doduše, postoje zaštitne kreme, pa tko baš hoće, i ako ima višak novca, može se namazati od glave do pete kremom s najvišim zaštitnim faktorom i nekoliko puta dnevno. No, zašto bi se izlagao trnju i koprivama, krpeljima i komarcima kad mu to nije

nužno – osim ako je riječ o svjesno prihvaćenom riziku zbog nekih ideoloških predrasuda. Ili ako je riječ o hobbiju jer tada otpadaju svi racionalni razlozi – jednostavno to netko voli i ne pita za cijenu.

Za razliku od planinarskih nudista, alpinistički nudisti nemaju neprilika s javnošću jer u stijenama nikoga ne izazivaju svojom golotinjom. No kad je riječ o njima, postavlja se mnogo ozbiljnije pitanje jer je alpinizam već sam po sebi svjestan rizik za krhko ljudsko tijelo. Svatko tko je iskusio penjanje u stijeni zna da mu život često ovisi o nepredvidivim okolnostima. Dovoljno je da divokoza odroni kamenčić, koji slobodnim padom dobiva brzinu puščanog metka. A lišiti se k tome u stijeni i odjeće, u najmanju će ruku imati za posljedicu oguljene laktove i koljena. Osim ako se penjete u savršeno glatkoj granitnoj stijeni, kakvih u našim planinama nema.

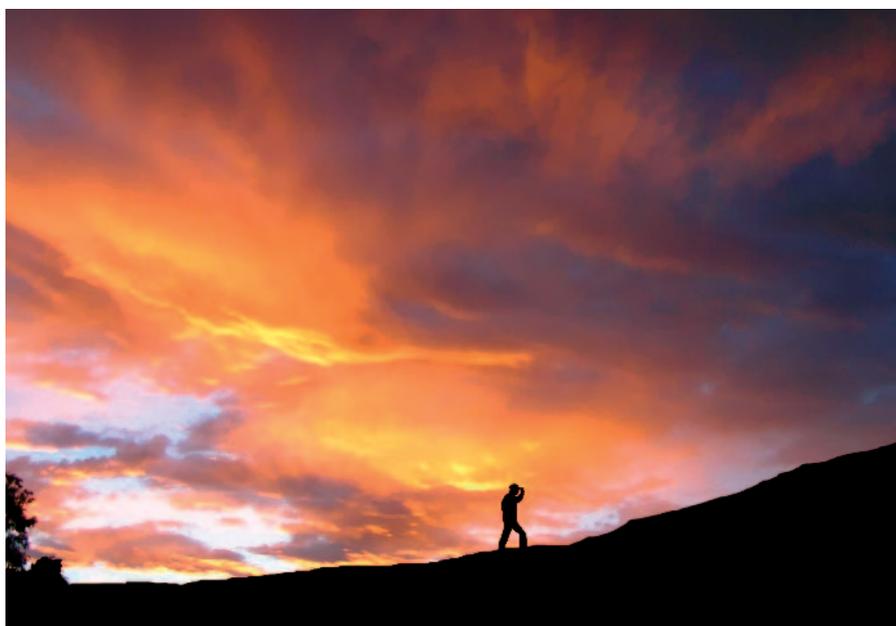
S medicinskoga gledišta zaključak je naslovnog pitanja jednostavan: Ne.

No i ovdje, kao kod svakoga hobija, nije bitno je li nešto razumno, nego voli li to netko ili ne voli. Netko uživa u pustolovnom planinarstvu, drugi u brzinskom (čak i u stijeni!), orijentacijskom, »žigolovnom« itd. - pa zato budimo tolerantni prema nudistima ako se pojave u hrvatskim plani-

Izletnički vodič za nudiste

nama. Dok god su oni tolerantni prema drugima. I možda da poput Nijemaca dogovorno odredimo ograničena područja ili staze gdje im nitko neće smetati, slično kao što su nudističke plaže koje su odavna stekle pravo postojanja.

Uspon na Mt. Kosciuszko, najviši vrh Australije

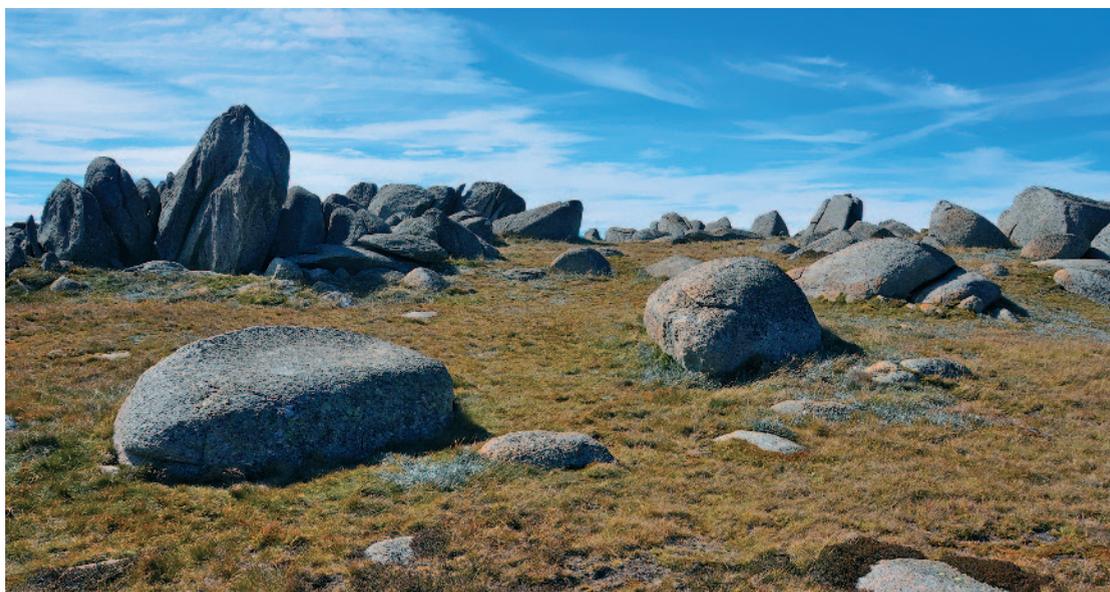
Slavica Marčeta, Zagreb

Udruga hrvatskih adventista Australije (UHA) svakog Uskrsa tradicionalno organizira svoj sabor na kojemu sudjeluju Hrvati iz cijele Australije. Tradicija je također da gost govornik bude iz domovine Hrvatske pa sam tako imala čast uz svojeg supruga biti pozvana i sudjelovati. Sabor se održava u Jindabyneu nedaleko od njihova poznatog skijališta u gradiću Thredbou, država New South Wales, na području nacionalnog parka Kosciuszko. Park se prostire na 6900 km² i jedan je od najvećih nacionalnih parkova u svijetu, a u njemu se nalaze i Snowy Mountains. Njihov najviši vrh Kosciuszko sa svojih je 2228 metara najviši vrh Australije. Nedaleko se nalazi i Mount Townsend, koji je visok 2209 metra i drugi po visini na australskom kontinentu. Park je nacionalno i internacionalno priznat i zaštićen od UNESCO-a kao rezervoar biosfere. Nalazi se oko 350 km jugozapadno od Sydneya.

Neobični kameni blokovi razbacani po prostranim livadama pod vrhom

Ime Mt. Kosciuszko dao je glavnom vrhu poljski istraživač Pawel Edmund Strzelecki. On se 1840. prvi popeo na nj i imenovao ga u čast poljskoga nacionalnog junaka Tadeusza Kosciuszka. Nacionalni park sadrži jedinstvenu alpsku floru i faunu Australije, te se na ovom području mogu vidjeti jedinstveni *pygmy posum* i *corroboree* žaba. U sklopu nacionalnog parka također se nalazi napušteni gradić Kiandra, koji je sredinom 19. stoljeća bio meka tragača za zlatom u najkraćoj zlatnoj groznici u Australiji. Imao je oko 4000 stanovnika - od toga oko 500 Kineza te oko 25 dućana i 14 hotela. Nakon traganja za zlatom ljudi su se iseljavali dok gradić nije konačno ostao pust. Vrijedno ga je posjetiti jer prikazuje autentičan život i nastambe tadašnjih kopača zlata i njihovih obitelji.

Pod vodstvom strastvenoga i iskusnoga hrvatskog planinara Željka Vokurke

MLADEN KUKOLJA

koji je svoju ljubav prema prirodi i planinarenju nastavio i u Australiji, skupina od tridesetak Hrvata krenula je poletno na vrh. Do vrha vodi nekoliko putova. Mi smo krenuli onim »težim«, koji traje oko tri sata. Uspon je brzo prošao uz veselo druženje i razgovore o tome kako ih je život doveo u Australiju te uz nostalgичno prisjećanje na djetinjstvo i život u Hrvatskoj, prijatelje koji su ih već gotovo zaboravili te stare roditelje koji čeznu za djetecom i unucima.

Zbog velikog broja ljudi koji se penju na vrh put je širok i nije zahtjevan. Nacionalni park i sam vrh prilično su komercijalizirani, uostalom kao i gotovo sve u Australiji. U samom podnožju vrha dočekalo nas je nešto malo ranoga jesenjeg snijega, što je posebice oduševilo mlade sudionike. Neki su prvi put u životu vidjeli i dodirnuli pravi snijeg. Poslije ručka i zajedničkog slikanja na vrhu krenuli smo dolje drugim putem. Napravljen je kao duga željezna staza i vodi do otvorene skijaške žičare. Svi smo se njome spustili kako bismo doživjeli još jednu pustolovinu i isprobali nešto novo.

U usporedbi s usponima u Hrvatskoj, uspon i silazak su laki, ali duže traju. Mi smo taj dan propješačili oko 18 kilometara, pa smo se bez obzira na

staze i olakotne okolnosti svi umorili. Na samome vrhu i u blizini ima jako velikoga kamenja, no vrh se ne ističe visinom u okolnom brdovitom području. Tek je priroda drugačija, što daje neku posebnost cijelom usponu.

Radujem se što sam se sa svojom obitelji popela na najviši vrh Australije. Naš stariji sin izgubio je svoj prvi zub na samome vrhu i po povratku u Hrvatsku hvali se svim prijateljima kako mu je prvi zub ispao na najvišem vrhu Australije. Također mi je drago da naši Hrvati tradicionalno svake godine u lijepom broju uvijek iznova osvoje vrh i lijepo provedu vrijeme u zajedništvu i druženju.

Na najvišem vrhu Australije uvijek je velika gužva

Hrvatska zastava na najvišem vrhu dalekog kontinenta

Samoborsko gorje na naš način

Ljerka Sedlan König, Osijek

Potruga za srećom upravlja našim životima, a to se najbolje očituje u našim putovanjima. Premda je vremenska prognoza bila loša – pljuskovi i grmljavina – članovi HPD-a »Bršljan-Jankovac« otputovali su u Samoborsko gorje u potragu za srećom.

Samoborsko gorje je gorski sustav koji se pruža uz desnu obalu rijeke Save i koji zajedno s Medvednicom rijeci postavlja vrata na izlazu u široku posavsku ravnici. Ime je dobilo po gradiću Samoboru u svome podnožju. Gorje je bogato vegetacijom, osobito livadama i šumama, ali su šume u središnjem dijelu jako stradale uslijed pretjerane sječe. Radi zaštite rijetkog bilja HPD »Japetić« iz Samobora osnovao je 1959. gorsku stražu, a Hrvatski je sabor 1999. Samoborsko gorje sa Žumberkom proglasio parkom prirode.

Planinarstvo u Samoborskom gorju ima dugu tradiciju. Cilj prvoga organiziranog izleta u povijesti hrvatskog planinarstva bio je uspon na Oštrc i Plešivicu 17. svibnja 1875., a posjet Rudama, Oštrcu i Okiću uvršten je među pedeset najljepših planinarskih izleta u Hrvatskoj.

Naš vodič Viktor osmislio je ne previše težak izlet pitomim krajolikom Samoborskoga gorja, tako da posjetimo i vidimo ono najzanimljivije. Prvi smo dan odabrali uspon na Oštrc iz Ruda, naselja u dolini potoka Rudarske Gradne. U okolici Ruda već je 1530. suvlasnik samoborskoga grada Leonard Gruber (poznati lik iz Šenoine romana »Zlatarevo zlato«) kopao bakar. U 19. stoljeću rudnik je zapošljavao 250 rudara, tu je bila i talionica, a u Samoboru bakrana. Rudari su bili uglavnom njemački doseljenici koji su se

LJERKA SEDLAN KÖNIG

s vremenom pohrvatili. O tome danas svjedoče samo njemačka prezimena mještana.

Od Ruda smo se pored kapelice sv. Roka popeli na Veliki Črnc (607 m). Zbog šume, s vrha nema vidika, što je vjerojatno razlog zašto ga planinari (neopravdano) izostavljaju iz svojih obilazaka. Obronci Črnca, posebno onaj na kojem se nalaze Velike pećine, nude lijepe vidike i tako nadoknađuju nedostatak vidika s vrha.

Spuštam se na petstotinjak metara i ugodnom šetnjom kroza šumu i preko livada stižemo do planinarskog doma »Ivica Sudnik« na Velikom dolu. Putem upoznajemo najveći ukras Oštrca, bogatstvo proljetne flore. Dom »Ivica Sudnik« izgrađen je na mjestu gdje je skijaški klub Zagreb nekoć imao kuću koja je odigrala veliku ulogu u razvoju hrvatskog skijanja. Nakon odmora i okrijepe slijedi uspon do doma »Željezničar« pod Oštrcom. Tu nas dočekuje planinar-prijatelj koji gitarom uveseljava sve koji navrate. Kratko druženje, razgovor i, naravno, pjesma...

Oštrc je visok samo 752 metra, ali se zahvaljujući strmim stijenama i mjestimice stjenovitom grebenu doima znatno višim. Vrh je kamenit, a

LJERKA SEDLAN KOČIĆ

»Potepuhov most«

Prije spavanja razmišljam: što je to danas bilo tako posebno da sam toliko uživala u svakom trenutku? Čini mi se da sreća prirodno prati lijepe krajolike, no naša sposobnost da izvučemo zadovoljstvo iz lijepih stvari izravno ovisi o zadovoljenju niza potreba: za razumijevanjem, ljubavlju i uvažavanjem

sastoji se od izlomljenih kamenih blokova koji su mjestimice čudno oblikovani. S vrha se vrlo dobro vidi cijelo Samoborsko gorje jer se Oštrc nalazi u njegovu središtu. Povratak istim putom (desetak minuta) do doma »Željezničar« i uživanje u domaćim štrudlama s jabukama. Slavimo »krštenje« četvero novih planinara. Naime, na samome vrhu planinarski »krstili« nove članove, Sandru, Jelenu, Ivana i Ivicu, čestitali im na prvom značajnom usponu i od srca im poželjeli još mnogo uspješnih uspona i lijepih trenutaka u planini. Preko Ptičjeg vrha spuštamo se u Rude gdje nas čeka autobus i vozi u Samobor.

Prije spavanja razmišljam: što je to danas bilo tako posebno da sam toliko uživala u svakom trenutku. Čini mi se da sreća prirodno prati lijepe krajolike, no naša sposobnost da izvučemo zadovoljstvo iz lijepih stvari izravno ovisi o prethod-

nom zadovoljenju niza potreba: za razumijevanjem, ljubavlju i uvažavanjem. I zato birajte s kim ćete putovati, povedite sa sobom drage ljude koji šire pozitivnu energiju, na koje se možete osloniti. Ako smo nesretni, krivit ćemo loše vrijeme i nespremnog vodiča, a zaboravljamo da putovanje samo po sebi ne jamči sreću, ali nas niti ne osuđuje na tugu. Ne zaboravimo da je ljepota u oku promatrača.

Drugo jutro ustajemo rano. Bide nam tabani, želimo što prije krenuti ususret novim planinarskim izazovima i sastojcima sreće. Prvo posjećujemo etno-kuću pod Okićem u selu Klakama. U izvornom – seoskom ambijentu razgledamo zavičajnu zbirku obitelji Slakoper. Sjećamo se djetinjstva dok se ljuljamo na starinskim ljuljačkama. Zar smo zaista toliko stari da igračke kojima smo se igrali danas čine postav muzeja? Odozgo nas gleda i zove stari grad Okić.

LJERKA SEDLAN KÖNIG

Okić se prvi put spominje 1183., a posljednji su mu vlasnici bili grofovi Erdödyji i nakon njih Hrvatsko planinarsko društvo, podružnica Samobor. Okić-grad (499 m) nalazi se na vrhu pravilne, čunjaste, osamljene stijene i jedna je od naših naj slikovitijih gradina. Čini se kao da je rastao sa stijenom. Put nas vodi pored stabala poznatih okićkih trešanja, kroz šumu, preko potocića i livada do planinarskog doma pod Okićem. Još četvrt sata uspona zavojitom stazom i stižemo do ruševina staroga grada. Napor se isplati zbog izvanrednog vidika na Posavinu, Pokuplje i Zagreb.

Gradina na vrhu posebna je atrakcija. Stijene pod njom, s južne strane, odavno su popularno vježbalište zagrebačkih alpinista, a i mi smo se kratko okušali u alpinističkom penjanju, posebno ženski dio ekipe. To ne treba čuditi jer se još 1843. ilirkinja Dragojla Jarnević popela kroza stijenu na Okić, što se smatra prvim penjačkim podvigom u povijesti hrvatskog planinarstva i alpinizma. Njoj u spomen markiran je 1994. novi prilaz gradini nazvan Dragojlina staza.

Nakon silaska s gradine, Okić nas još dugo prati s uzvisine. Laganom šetnjom prolazimo samoborskim krajem. Potkraj šćemo lijepom park-šumom Anindol na brežuljku iznad Samobora.

Na kraju svoga izleta zadržali smo se u Samoboru, posjetili Gradski muzej u starom dvorcu ilirca Ferde Livadića, gdje se nalazi i hrvatski

planinarski arhiv, šetali parkom uz rječicu Gradnu, uživali u lijepim starim zgradama, povijesnim spomenicima i ugostiteljskoj ponudi, a posebno u nezaobilaznim samoborskim kremšnitama. Bila su to dva savršena dana, tijekom kojih smo uz druženje s divnim ljudima napunili baterije za sljedeći radni tjedan. I da, što je bilo s kišom? Nebo nam je bilo naklonjeno – iako su se poslijepodne navukli crni, prijeteci oblaci, kiša je pala tek kada smo se smjestili u ugodnom restoranu u Samoboru.

Preplavljeni smo savjetima kamo putovati, no rijetko čujemo upute kako i zašto putovati. Odgovori na ta pitanja predstavljaju ono što Alain de Botton naziva umjetnošću putovanja. Oduvijek na svijetu postoji više lijepih stvari nego što ih mi možemo vidjeti, ma koliko brzo hodali ili putovali. Misao i moć zapažanja mnogo su važniji od broja koraka ili prijeđenih kilometara. Zbog toga valja ići polako i pred lijepim se zaustaviti nekoliko trenutaka, usredotočiti se dovoljno da se napravi savršena fotografija, duboko udahne zrak obogaćen ozonom poslije proljetnog pljaska, primijeti pjev ptica u prolitaloj šumi i svjesno obuhvate elementi koji će ostati u sjećanju, jer nije dovoljno gledati, treba promatrati; nije stvar u kretanju, nego postojanju. Ako znate uživati u putovanju, ne trebate putovati daleko, tada će vas i vikend u nedalekom Samoborskom gorju učiniti neizmjereno sretnim!

Na starim stazama otoka Mljeta

Višnja Hojanić, Zagreb

Otok legendi i ovog se proljeća probudio s dolaskom ptica i toplijeg vremena. Ali još se nešto zbivalo, na otok se iskrcala čudna čeljad i razmiljela se uvalama, planinarskim stazama i zapuštenim putovima. Mungosi su se pitali tko su ti što nas opet bude. Teško da su u svojim glavicama mogli dokučiti da su to planinari u ekološkoj akciji čišćenja otoka, planinari što krče putove koji će biti dio buduće Mljetske planinarske obilaznice i planinari koji su došli provesti uskršnji blagdan na otoku svetog Petra. Te tri akcije koje su se odvijale gotovo usporedno, koordinirao je Marin Perković uz potporu Nacionalnog parka Mljet i planinarskih društava »Mljet« iz Govedara i »Planika« iz Babina Polja.

Valovi što su ih zimi podizali južni i sjeverni vjetrovi nanijeli su u uvale mnogo plastičnog otpada. Tko je to silno smeće pobacao u more

ne želim ni komentirati, ali pogled na tirkizne uvale zasute japankama, tenisicama, bocama, kašetama i koječim drugim nešto je što svakoga istinskog ljubitelja prirode može rastužiti do bola. Osobito teško bilo je čišćenje Velike i Male Blace jer se zona borova proteže do samoga mora pa je bilo mnogo smeća upletenog u granje. Zato je i došlo do neplaniranoga kupanja nekih jako ornih sudionika čišćenja! U mnoštvu plastičnih boca, japanki, natikača i stiroporskih kašeta našlo se i čudnih predmeta: auto guma, biciklistička guma, vrata hladnjaka i jedna glava lutke koja se začuđenih očiju pitala kako je tu dospjela. Bilo bi u uvalama još mnogo posla, ali dan je kratak, a nas malo. Ipak, nenadoknativ je osjećaj kad vidiš čistu plažu u svojoj ljepoti, a znaš kako je izgledala prije toga. Osjećaš da si prirodi vratio ono što joj pripada i da je nasrtaj onoga lošeg što nosi civilizacija barem privremeno uklonjen. Netko

Babino Polje s uspona
na Veliki grad, najviši
vrh otoka Mljeta

Stare staze očišćene su i prohodne

bi rekao da je sve to Sizifov posao, ali sve ono što smo očistili ne leži više na bijelim oblucima i pijesku, a ono što će doći s novim jugom, očistit ćemo ponovno!

Dok je dio ekipe skupljao smeće, ostali su raščičavali zapuštene planinarske staze i obnavljali markacije. U tome su se posebno iskazale ekipe iz Slovenije i Slavonije koje su motornim pilama prosijecale gustu makiju. Bili su tako vješti da sam se pitala ne održava li se na Mljetu možda skup drvosječa. Kad bi veća stabla bila posječena, nastupala je skupina za uklanjanje granja i finije raskrčivanje staza. Škarama i kosirima rezali smo i sjekli grmlje i niže biljke, pazeći da ne zgazimo plohe s ciklamama.

Razmišljam o tome koliko je ljudi kroz stoljeća gradilo te prelijepo staze koje spajaju naselja s poljima omeđenima zaraslim suhozidima. Pod nogama osjećam stope tih težaka, zamišljam ih kako su prije svitanja uz koru kruha, malo slane srdele i sira hodali do polja gdje ih je čekao cjelodnevni posao, kako su pod toplim suncem obrađujući komade zemlje otete kršu, brižni za svoju

ljetinu, uspijevali prehranjivati obitelj. Ispunjava me ponosom to što se ti putovi otvaraju, ovaj put za nas koji tuda hodamo da bismo uživali u ljepotama otoka i upoznavali se s bogatim, novootkrivenim nasljeđem prošlih vremena. Srce mi zatitra kad u dubini otoka izviri uređeno polje maslina ili propupali vinograd, a to znači da će staze možda poslužiti i Mljećanima da se lakše odluče ponovno obrađivati polja.

U tih četrnaest dana druženja svi su pronašli ponešto za sebe. Ipak, uspon na Veliki grad i obilazak staze Put Vrsima – Blato bio je ključan planinarski dio izleta, a posjetili smo i Odisejevu spilju, uvalu Saplunaru i Otok svete Marije. Na žalost, bilo je i ozlijeđenih, ali zahvaljujući brzom intervenciji liječnice i pomoći iz Hotela Odisej, stradali su zbrinuti u Dubrovniku. Onaj ljepši dio ostat će u pamćenju jer nam je i ovaj put Mljet podario veliku raznolikost ljepote: nezaboravne boje, obale jezera i mora, bujno zelenilo, lepršav pjev ptica, romantične zalaske sunca, srebrne titraje mora, opojne mirise cvijeća, poglede s vrhova bregova i onaj jedva čujni šapat mljetskih vila: dođite nam opet!

Kamenjak, onako usput

Ivan Hapač, Sveta Nedelja

*»Budući da ne možemo promijeniti stvarnost,
promijenimo oči kojima je gledamo«*

Nikos Kazantzakis

Uvijek nastojim planirati svoje slobodno vrijeme. No toga četvrtka ne samo da nisam namjeravao planinariti, već niti izaći iz kuće. Bio je to jedan od onih lijenih dana poslije veselog druženja s prijateljima. Istina, dan je bio dobar, pa i odličan, jer uz malo oblaka nije bilo mogućnosti za kišu, a sunca je bilo dovoljno da na pravim mjestima ovlaži majicu. Nakon kratkog, neobvezatnog razgovora sa sinom zaključio sam da bih ga trebao, zbog posla, odvesti u Rijeku. I doista, ubrzo smo se dogovorili.

Ukrat ću ga u središtu Zagreba i povesti ravno prema Kvarneru.

Gotovo istog trenutka pomislim kako bi bilo zgodno, u povratku, krenuti starom cestom iz Rijeke. Naime, jednoga zimskog dana, kada je spiker na radiju učestalo spominjao Kikovicu i Oštrovicu i kad nas je polusmrznuti policajac ispred ulaza u autocestu na Grobniku kroz malo odškrinut prozor patrolnog auta uputio da idemo starom cestom do Delnica sjevernim podnožjem Kamenjaka, sjetih se da na tom vrhu nisam

bio tridesetak godina i kako bi se na nj valjalo ponovno popeti. I evo prilike! Stavim u prtljažnik auta malu naprtnjaču s rezervnom majicom, cipele i bocu s vodom. Ponio sam i laganu jaknu, zlu ne trebalo.

U Rijeku smo stigli na vrijeme, ali nisam htio niti ulaziti na hotelsko parkiralište, već sam onako na cesti »izbacio« sina iz auta i odmah pohitao natrag. Znao sam kamo želim ići. Mali izazov prouzročila mi je zaboravnost jer nisam točno znao gdje je početak staze na Kamenjak. Kako volim tu markaciju, vidi se odmah s ceste! Na ugibalištu ostavljam auto, obuvam prigodne cipele, pijem dovoljno vode, fotografiram svoj cilj i krećem lijepom širokom stazom nizbrdo.

Ubrzo se put počinje uspinjati i evo novog izazova. Na kamenu, na samome raskrižju dviju staza dvije su oznake. Jedna strelica pokazuje lijevo i uz nju piše samo »K«, a druga malo manja strelica, ali svježije obojana, upućuje me desno uz riječ »Bunker«. Kakvo iznenađenje za mene! Znam da mnogo vas zna kuda ta staza vodi, ali u meni je odmah pobudila stalnu želju za hodanjem u nepoznatom smjeru. I naravno, krenem prema Bunkeru. Niti znam što je to, niti gdje je,

Znao sam kamo želim ići.

Mali izazov prouzročila mi je zaboravnost jer nisam točno znao gdje je početak staze na Kamenjak. Kako volim tu markaciju, vidi se odmah s ceste! Na ugibalištu ostavljam auto, obuvam prigodne cipele, pijem dovoljno vode, fotografiram svoj cilj i krećem lijepom širokom stazom nizbrdo...

ali mislim: »Možda kakva stjenčuga liči na bunker, a možda... tko zna!?!«

Staza je predivna, kao da je jučer neki zalutali stari cestar učvršćivao trošni odlomljeni kamen. Lijepa je zelena trava duž staze i vidljivo je da se prilično često njome kroči jer se jasno vidi ugažen dio trave, kao puteljak. S lijeve i desne strane ljepota od zelenila, a miris tek procvalih đurđica mami mi osmijeh na lice. Dobro sam izabrao. Ne vidim cestu s koje sam se malo prije isključio, ali čujem vozila koja prolaze. Buka vozila dopire iz sve nižih predjela, a ja idem polako uzbrdo, zaoblazeći sam vrh Kamenjaka. Na jednom kamenu piše »Seniori Rijeke« pa zaključujem da su oni ovako dobro markirali stazu. Hvala im!

Najednom završetak šume, i staza, još uvijek u usponu, izlazi na čistinu, vidim nekakve stijene. Mislim: »Evo Bunkera!«, ali koliko se ja razumijem i sjećam, bunkeri izgledaju nekako drugačije. Ili je nešto drugo u pitanju, ili još nisam na pravom cilju. Sada, sa spomenutoga grebena, vidim da lijepo markirana staza zavija i ide dalje. Požurujem, jer čujem neke glasove sa staze s koje sam upravo došao, i dalje pratim markaciju. Počeo sam se znojiti i nestalo je đurđica pored puta, ali je zato svom svojom ljepotom, a posebno mirisom, prostorom zavladala rascvjetana sremuša ili medvjedi lukac. Od njega se ne vidi teren po kojem hodam, ali je vidljivo da je netko, ne tako davno, tuda prolazio. Staza prestaje biti stazom, ulazim u kamenjar prekriven mahovinom i markacija postaje sve potrebnija. Teren više nema veze s maloprijajšnjom idilom, ali je vrlo lijep u svojoj grubosti. Jedino što me malo zabrinjava jest pita-

nje idem li još prema Bunkeru ili sam, nedovoljno pažljiv, već prošao pored njega.

Gledam koliko je sati i uvidam da prije mraka imam još dovoljno vremena, pa nastavljam. Štapovi mi više otežavaju nego pomažu, ali ih premještam iz ruke u ruku te napredujem hvatajući se za okolno kamenje slobodnom rukom. Iznenaden, u toj divljini spazim neki zidani objekt i pomislim evo bunkera, no izbliza shvatim da je to šterna s betoniranom plohom za skupljanje vode. Shvaćajući da šterna nije ondje bez razloga, okrećem se oko sebe ne bih li negdje primijetio i nešto nalik bunkeru. Uporno fotografiram, jer teren je izniman i grub, no ništa – i nastavljam polako dalje.

Najednom, u tom ničemu, izlazim, usudujem se reći, na cestu pomno izrađenu od kamena. Marka me vodi još malo uzbrdo gdje uočavam malo uređeniji prostor i najednom... gle, bunker! Pravi, gotovo neoštećen bunker. Obilazim ga, naslućujem prozor i, koliko mi se učinilo, dimnjak, a tu su i vrata. Zaključana su lokotom na neki poseban način, a na vratima je natpis »RAK«

– Riječki alpinistički klub. Vidim uokolo neke improvizirane klupice i nešto nacijepanih drva. Iako, onako malo, sve u nekom tamnom okruženju, svidjelo mi se. Našao sam »Bunker«. Da, tu je na vratima zalijepljen još jedan komad papira na kojem piše se da se prostorija uređuje i da ključ ima »zub«.

Koliko god je do tog mjesta markacija bila svježja, sada više nije tako blagonaklona prema neupućenima poput mene, no nadam se da vodi nekamo dalje. Znam da sam zaobišao gotovo polovicu puta oko Kamenjaka i najednom se prisjećam, ne znam zašto, one dobre stare izreke: »Kartu čitaj, a seljaka pitaj!« No, ja nemam kartu, a pobjegao sam od onih glasova koje sam mogao pitati. Sada osluškujem dolaze li i oni, ali ne čujem ništa osim zvukova s autoceste i pjeva ptica.

Idem polako dalje iako me ništa ne upućuje kamo vodi staza. Fotografiram kroz granje ulaz u autocestu dolje na Grobniku i usidrene brodove tamo negdje na moru kod Bakra. Probijam se kroz kamenjar, ali staza ide sve niže i niže. Da sam barem stao i pitao »one glasove« kuda staza

dalje vodi, ali... Pomislih da u tom smjeru nema nikakvog mjesta kamo bi staza vodila, a kako mi je vrh nekako izmakao kontroli, stanem i vratim se do Bunkera. Još jednom ga obilazim i promatram, pa polako, slijedeći markacije, krećem natrag. Nekako mi je brzo prošao povratak. Dolje kraj svojeg auta vidim parkirano još jedno vozilo. Presvlačim mokru majicu i najednom, ubrzo iza mene,

dolazi tročlana obitelj istim putem kojim sam se i ja uspeo. Uz obavezni »dobar dan« koristim onu drugu priliku iz izreke da nešto pitam. Po registraciji vidim da su domaći i uskoro doznajem da se ona staza od Bunkera nastavlja te da se nakon gotovo cijeloga kruga sastaje sa stazom koja vodi na vrh. Zahvaljujem se, a oni nakon još nekoliko razmijenjenih dojmova sjedaju u svoje vozilo i odlaze prema Delnicama.

Možda se pitate odakle takav naslov ovom putopisu jer o svemu sam više pisao nego o Kamenjaku i vrhu. Koga briga! Jedno sigurno znam: »Tako je počelo!« Isto tako znam, jer uvijek to iznova osjećam, kako je isplativo voljeti prirodu i koliko istinske strasti i zadovoljstva ima pri uspinjanju prema nekom vrhu, pa ma kako se on zvao. S koliko se uvijek emocija, zadovoljstva i smirenosti vraćam svojem domu. A kada bolje promislim, ostao mi je izazov da ponovno jednom usmjerim svoju pozornost ovim predjelima i, ne nametne li mi se neki drugi putokaz, možda ću ponovno uživati u vidicima s Kamenjaka.

Proljetni i jesenski Bačić kuk i Budakovo brdo

Helena Novak, Zadar

Ta dva laka vrha na srednjem Velebitu posjetila sam dvaput tijekom protekle godine: prvi put u travnju, a drugi put u listopadu. Uspoređujući proljeće i jesen, čovjek bi očekivao da će opaziti veliku razliku na fotografijama s ta dva izleta, no nevjerojatno – čini mi se kao da je riječ o istom izletu. Isto loše maglovito vrijeme, vjetar, rominjanje kiše, a mi u vjetrovkama i s kapama na glavi.

Ipak, između ta dva izleta pohodili smo niz vrhova i stekli mnoga planinarska iskustva, pa su i količina umora i utrošen broj sati različiti od izleta do izleta. Miješat će mi se proljetna i jesenska sjećanja, to je sigurno. Ali već sada osjećam da ću više pisati na temelju proljetnog izleta, jednostavno zato što u životu bolje pamtimo trenutke koji su vezani uz naš unutarnji svijet.

Iz Zadra smo krenuli prijepodne starom magistralnom cestom prema Karlobagu. Bilo je

divno vrijeme – sunce sja, sve u zelenilu, plavo more, puše ugodan vjetročić, uglavnom, tipična idila za naivce koji ne naslućuju buru na srednjem Velebitu, odnosno, imaju povjerenja u prognozu, a nisu je sasvim pozorno poslušali.

Nakon Karlobaga krećemo cestom prema Dabarskoj kosi. Put traje, i traje, i traje... S Dabarske kose širi se krasan vidik na kvarnerske otoke i Pag. Prijatelj B. tvrdi da vidi i Silbu. Digresija: danas, nakon toliko planinarenja s njim, ustanovila sam da on vidi Silbu sa svakog vrha koji imalo viri prema moru. Neću se začuditi ni ako je vidi u šumetini na Ivačkoj glavi usred Papuka. Ah, ti boduli!

Da se vratim našem izletu. Kad smo izašli iz auta, primjećujemo da srednji Velebit nema ništa zajedničko s proljećem koje smo ostavili na obali. Hladno je, nebo je sivo, »magla svuda oko nas«... Iako nije nimalo ugodno i vrijeme ne obećava lijep

Bačić kuk s Budakova brda

Travnati greben Budakova brda

provod, B. stavlja kapu na glavu, ja svoju crvenu kapuljaču te hrabro krećemo Premužićevom stazom. Putem primjećujemo i pokoji jaglac, no inače je sve sivo i golo. Ovdje je, unatoč kasnom travnju, još uvijek sve nekako »veljačko«.

Na pola Premužićeve staze, tek što sam zbog hladnoće navukla crne biciklističke rukavice, stiže neka izletnička skupina. Pitaju jesmo li biciklisti!? (Da, bez bicikla.) Usput, da mi je znati koji bi se čudak vozio Premužićevom po takvom vremenu.

Pošto smo s Premužićeve skrenuli desno prema Visibabi, idemo strmo kroz šumu do ruševina bivše planinarske kuće. Usput počinje kiša i mislim u sebi: »Na što će izaći ovakav izlet?« Uglavnom, put kroz bukovu šumu koji vodi do Bačić kuka ne možemo doživjeti u punoj ljepoti. Ni prvi ni drugi put nismo imali sreće: uvijek je počinjala kiša. Hvala Bogu, nijednom nije bio pun prolom oblaka niti smo bili mokri, ali ugođaj je bio sablastan. Kad malo bolje razmislim, tako bih zamišljala idealnu pozadinu za neki film strave.

Bez obzira na sivilo, jesensko lišće na zemlji i gole grane bjelogorice, svagdje pupaju bijeli šumski proljetni cvjetici. Jako dražesno. A i mahovina nas

je oduševila. Konačno stižemo do strmog uspona koji vodi do pečata Bačić kuka. Taj uspon inače nije opasan ni previše težak, ali tada se sve sklizalo od vlage pa sam se jedva uspela. Registriramo pečat i nastavljamo s usponom na sam vrh kuka. Uspon je strm i nezgodan jer tlo stalno izmiče pod nogama.

Već na početku upali smo u pravu maglu. O njoj slikovito svjedoče slike, a o buri i hladnoći nije ni potrebno pisati. U svakom slučaju, magla je takva da ne vidimo gotovo ni prst pred sobom, a kamoli one divne vidike o kojima mi je B. pričao. (Dobro, pretjerujem, ali ne mnogo.) Nekako se poslikamo na veličanstvenom kršu, no šokovi tek slijede. Bura, bura, bura... a B. je naumio popeti se na sam kuk, jer (pass auf!): »Što vrijedi stići na pet minuta od vrha ako se ne popneš«. Hm. Tu na kamenu piše sljedeće (citiram s fotografije): »Vrh 3 min. Oprez! Opasno! Strmo!« Toliko uskliknika, a tvrdoglavi B. me uvjerava da »to zapravo nije opasno«. Slijedi otprilike petnaestominutno natezanje i moje racionalno dokazivanje da ne smije ići gore jer je bura, magla itd. i da ne bih mogla izaći njegovima na oči da mu se što ne-daj-Bože dogodi. Razum konačno pobjeđuje i mi se

Magla u velebitskoj šumi

spuštamo s kuka. Kad smo došli u jesen, B. me nije ni pokušao ponovno uvjeriti da se po magli i buri treba popeti na vrh Bačić kuka. To je dokaz da mi žene pozitivno utječemo na muškarce.

Kod strmog silaska B. mi pokazuje kako se pleše silbanski tanac. Baš slatko. Jednim dijelom vraćamo se istim putem kroz šumu, a onda skrećemo prema Budakovu brdu. Magla je gusta, bura nas vije dok idemo uskom kamenom stazom doslovno korak po korak. I tako jedva jedvice dođemo do Budakova brda. Brdo je dobar izraz, jer se stvarno radi o brdu, pa mi se čini da je prelagano doći do njega i da ne zaslužuje mjesto u HPO. Ipak, radi se o 1318 metara. Zamišljam kako divno mora biti Budakovo brdo u pravo proljeće, kad je sve zeleno. Na žalost, trava je žuta i ponovno mislim kako je ovo jesen, a ne travanj.

Kad smo konačno sjeli na vrh, vidljivost se popravila pa smo vidjeli barem nešto od Krka, Paga, Lošinja, Cresa, niza drugih otoka i, naravno, Silbe. Bura je takva da unatoč gladi moramo naći neko mirnije mjesto pa se spuštamo tko zna kakvim (kako bi rekla naša prijateljica Iva) alternativnim putovima po travi – dok ne pronađemo malu zavjetrinu. Kako se ne radi o teškom

i napornom terenu, praktično je svejedno idemo li alternativnim ili pravim putem. Zaboravila sam spomenuti da smo usput tražili i velebitsku degeniju, jer se B. sjetio da je negdje pročitao kako joj je ovdje stanište. Naravno, nismo je našli. U velebitskoj degeniji uživali smo tek na Balinovcu i u arboretumu na sjevernom Velebitu.

Povratak je bio relaksirajući: kroz šumu, pa ispod kukova do glavne makadamske ceste koja nas vraća do auta. Usput smo prošli i ispod slikovitog prolaza u stijeni. Nije potrebno ni spominjati da se vidik savršeno razbistrio kad smo došli do auta. Na drugom izletu bili smo očarani predivnim jesenskim crveno-žuto-zlatno-smeđim tonovima šuma koje su obrubljivale Dabarske kukove. Fotografije to ne mogu dočarati.

Bez obzira na umor, naumili smo ići do Baških Oštarija i usput još pogledati Kubus, spomenik koji je izgradio Ferdinandus, Austriae imperator. Uz sjećanje na smrzavanje od bure. Ali pogled s vidikovca bio je impresivan, u blijedonarančastim tonovima zalaska sunca koje nagoviješta vedar dan. Nakon Baških Oštarija završili smo u Gospiću, no to je već druga priča, za buduće unuke, o večernjoj šetnji starinskim gradom.

VRH

Veliki Šibenik (1467 m)

Veliki Šibenik jedan je od najljepših biokovskih vidikovaca. Nalazi se na rubu stjenovite barijere Biokova, sjeverno od Makarske. Na tri se strane ruši u dubinu strmim stijenama, dok je s četvrte strane sasvim drugačiji - šumovit i blagih nagiba. Vršna točka nalazi se u šumarku bez vidika, no 5' hoda dalje je vidikovac s impresivnim vidikom na makarsku rivijeru te na otoke Brač i Hvar.

Koordinate: N 43° 20' 41.7" E 17° 0' 25.7"

Žig: Metalni žig nalazi se na vršnoj točki u šumi desno od staze, 5' prije ruba stijene i vidikovca

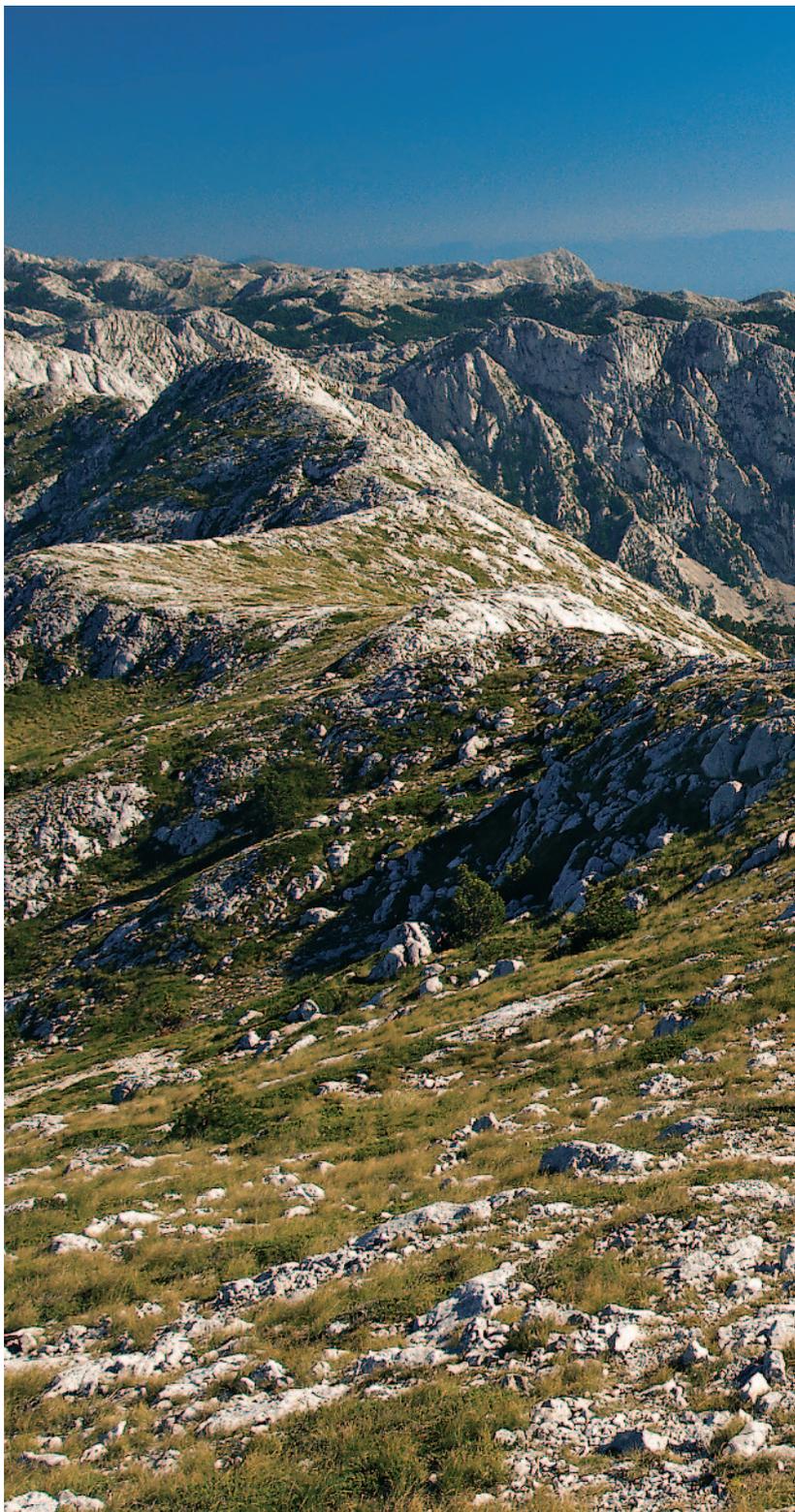
Prilazi:

Bast ^{3h} Motika ^{1.30h} V. Šibenik **4.30 h**
V. Brdo ^{30'} Baškovići ^{3.30h} V. Šibenik **4 h**
Kuća pod Vošcem ^{1.30h} pl. kuća na
Lokvi ^{1.30h} V. Šibenik **3 h**

Najjednostavniji je i najkraći prilaz s parkirališta pod Vošcem. Tko dolazi automobilom do Vošca, treba se najprije uputiti pješice do pl. kuće Slobodan Ravlić na Lokvi, a potom od nje prema Velikom Šibeniku. Taj je uspon najjednostavniji jer savladava najmanju visinsku razliku. Od prilaza iz makarskog primorja najpogodniji je uspon iz Velikog Brda. On vodi kroz zaselak Baškovići i dalje u brojnim zavojima do prijevoja M. Borovac i borove šume (30'). Kroz šumu se pokraj vrha Borovca stiže na Prasina dol (50'), a od tog mjesta l. putom za daljnjih 1 h do V. Šibenika.

Zemljovidi: Biokovo, 32 (Smand); Park prirode Biokovo, 6 (HGSS)

KT planinarskih obilaznica: Hrvatska planinarska obilaznica, Poučni ekološki put dr. fra Jure Radić

U svakom broju predstavljamo planinarske kuće, obilaznice, vrhove Hrvatske planinarske obilaznice, zanimljive internetske stranice i poneku zanimljivost iz prošlosti

ALAN ČAPLAR

Kapelski planinarski put

Tip obilaznice: vezna linijska

Godina osnivanja: 1979.

Minimalno vrijeme obilaska: 3-4 dana

KT: Matić poljana, Bjelolasica, Samarske stijene - vrh, Ljuska, Bijeke stijene - vrh, Velika Javornica, Duliba, Kolovratske stijene - vrh, Vinište, Klenovica

Uvjet za priznanje: Obilazak svih KT-a

Upravlja: Odbor KPP-a

Informacije: Zlatko Glavina 098/90-25-745; Ilonka Posavec 098/91-52-077

Trasu Kapelskog planinarskog puta osmislili su članovi zagrebačkih planinarskih društava »Vihor« i »Kapela«, a danas o njemu skrbi Odbor Kapelskog planinarskog puta u koji je osim ta dva društva uključeno i HPD »Ina Bjelolasica«.

Kapelski planinarski put započinje u Tuku kod Mrkoplja, a obilazi Bjelolasicu, Bijeke i Samarske stijene te se malo poznatim šumskim predjelima Velike Kapele spušta prema Viništu i Klenovici na moru. Cijeli se put može obići za tri dana hoda i najpraktičnije ga je obilaziti »u komadu«. Posebno treba imati na umu da je Vihoraški put, koji je dionica KPP-a zahtjevan i pristupačan samo iskusnim planinarima. Za stjecanje značke Kapelskog planinarskog puta treba obići sve kontrolne točke, što dokazuje otiskom žigova ili fotografijama.

Najbolji su uvjeti za obilazak KPP-a su od polovice lipnja do sredine rujna. Obilazak KPP-a zimi je vrlo naporan i zahtjevan te se preporučuje samo iskusnim i dobro pripremljenim planinarima. Kako su cisterne s vodom uz planinarska skloništa na putu svima dostupne, uputno je imati sredstvo za pročišćavanje vode, a voda se može i prokuhati.

Vidik s vrha Bijelih stijena

ALAN ČAPLAR

PLANINARSKA KUĆA

Planinarska kuća Skitača (425 m)

Planinarska kuća Skitača stara je zidana katnica u selu Skitači nadomak Labina, preuređena za planinarske potrebe. Pokraj kuće je crkva s grobljem i bunar iz 1903. godine. Kuća ima tri etaže - u donjoj su dvije kuhinje, blagovaonica i zajednička prostorija s klupama i ognjištem, a na katu i u potkrovlju su sanitarni čvor i spavaonica. Od kuće nema vidika, ali je vidik sa 8' udaljenog vrška Orlića jedan od najširih u Istri. Odatle se vide Učka, Gorski kotar, Cres, Osorščica i Velebit. Kuća je idealno ishodište za planinarenje po Istri.

INFO

Otvorena: po dogovoru

Ponuda: piće

Broj mjesta za noćenje: 50

Upravlja: PD Skitaci, Labin

Informacije:

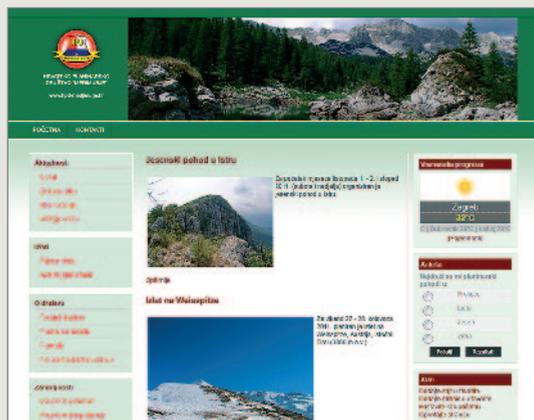
Vedran Kos 091/54-37-697,
Livio Faraguna 091/50-24-486

Prilaz vozilom: Iz Labina cestom prema Koromačnu pa lijevo brdskom asfaltnom cestom u selo Skitaču. Kuća se nalazi u središtu sela.

TOMISLAV MARKOVIĆ

www.hpd-medjimurje.hr

Web HPD-a »Medimurje« iz Čakovca ne sadrži mnogo podataka, ali su oni uredno i pregledno organizirani, a neka inovativna web rješenja mogu biti uzor drugim planinarskim društvima. Na primjer, osim redovnih sadržaja o društvenim akcijama, web čakovečkih planinara omogućava prijavu izleta putem obrasca, automatiziranu prijavu na društvenu mailing listu, a sadrži i praktične savjete za planinare i planinarske fotografe. Podaci su podijeljeni u četiri cjeline: 1. Aktualnosti, 2. O društvu, 3. Zanimljivosti i 4. Kontakti i prijave.

www.hpd-medjimurje.hr

IZ PLANINARSKÉ PROŠLOSTI

Zaboravljeni botanički vrt planinskog bilja na Sljemenu

Uoči Drugog svjetskog rata HPD-ov potpredsjednik botaničar dr. Fran Kušan vizionarski je zamišljao botaničke vrtove po Hrvatskoj u kojima bi bila skupljena bogata flora naših planina. Planinari pamte Kušana kao vrsnog urednika »Hrvatskog planinara«, a botaničari po botaničkom vrtu Farmaceutskog fakulteta u Zagrebu i, osobito, po Velebitskom botaničkom vrtu koji je Kušan osnovao 1967. godine.

Stjecajem okolnosti, nepravedno je zaboravljen planinski botanički vrt koji je nakon dugih i tegobnih priprema Kušan osnovao na Sljemenu. Vrt je bio otvoren 2. srpnja 1939. Nalazio se na ograđenoj padini odmah ispod Tomislavova doma, a u njemu je bilo na stotine biljaka što ih je Kušan sa svojim pomoćnicima Lošnjgom i dr. Borisom Vrtarom skupljao diljem Hrvatske, pa i na Čvrstnici u Hercegovini. Vrt je imao samostalan proračun, a svojski su ga pomagali i država i šumarija, koja je dala na raspolaganje jednog lugara. Zabilježeno je da su samo u proljeće 1941. zasijane 424 biljne vrste. Upraviteljem vrta imenovan je, dakako, dr.

Znak prvog hrvatskog planinskog botaničkog vrta

Kušan, koji se o vrtu brinuo još i ratne 1943. godine. Danas se od vrta ne mogu nazrijeti ni tragovi, no vrsni botaničari možda bi mogli na tom mjestu pronaći koji zanimljivi ostatak silnoga truda koji je uloženi u naš prvi planinski botanički vrt.
prof. dr. Željko Poljak

Vremeplov

1. 10. 1953. izašao prvi broj časopisa »Speleolog« koji još danas izdaje SO HPD-a »Željezničar« u Zagrebu

2. 10. 1995. na ekspediciji HPS-a Cho Oyu, Danko Petrin poletio padobranskim jedrom s vrha Dzapowa Ri (6456 m)

10. 10. 1931. na Mosoru je otvoren Dom na Ljuvaču, kasnije nazvan po prof. Umbertu Girometti

12. 10. 1958. otvoren je planinarski dom na Kleku

15. 10. 1874. održan je osnivački sastanak Hrvatskog planinarskog društva pod predsjedanjem dr. Gjura Pilara

15. 10. 1982. na Skupštini UIAA u Nepalju prihvaćena »Kathmandu deklaracija« o posebnoj odgovornosti planinara za očuvanje planinske prirode

18. 10. 1986. hrvatski alpinisti po prvi puta ispenjali neki prvenstveni smjer u himalajskoj stijeni - južna stijena Ama Dablama (6846 m)

18. 10. 1940. Društvo planinara u BiH pripojeno HPD-u

Predsjednik RH Ivo Josipović posjetio HGSS u Splitu

Prilikom posjeta Splitu 15. rujna 2011. predsjednik Republike Hrvatske dr. Ivo Josipović susreo se sa članovima HGSS-a. U susretu koji je po dogovornom protokolu trajao gotovo sat i pol vremena predsjednik je sa suradnicima Zlatkom Gareljićem i dr. sc. Anikom Marinović najprije obišao urede HGSS-a u Šibenskoj 41, gdje je bila upriličena prezentacija rada Službe. Tu se predsjednik zadržao u srdačnom razgovoru s predstavnicima »obalnih« stanica HGSS-a, a nakon toga druženje je nastavljeno na helidromu Firule, gdje su dežurni letaći spašavatelji i drugi gorski spašavatelji pokazali način rada i opremu kojom HGSS raspolaže.

Odmah na početku, pozdravljajući gorske spašavatelje, predsjednik Josipović iskazao je zahvalnost u ime svih onih koje je HGSS do sada spasio. Istaknuo je da članovi HGSS-a daju izniman doprinos radeći važan posao za javno dobro, te rekao da su »spasioci hrabri ljudi koji svoj život riskiraju da bi spasili druge«. Nakon toga, predsjedniku su na predstavljeni rezultati

i razina kvalitete HGSS-a. Predsjednik je i sam potvrdio činjenicu da se radi o službi visoke profesionalne učinkovitosti koja je dugogodišnji nositelj i promicatelj unapređenja sustava zaštite i spašavanja u Hrvatskoj.

U izlaganju su pojašnjene sve inicijative HGSS-a koje su dosad često rezultirale donošenjem novih zakona i propisa. HGSS je ustrajno uvodio i nove spasilačke i stručne sposobnosti i podizao standarde pružanja pomoći unesrećenima. Visoka motiviranost i učinkovitost Službe poticala je i druge institucije da se i one više i jače angažiraju na području najvažnije ljudske i javne potrebe: zaštite i spašavanja ljudskih života. Uz obiman preventivni rad, HGSS je donio u Hrvatsku i prvi prestižni trauma tečaj ITLS (International trauma life support), prvi započeo s dežurstvima za potrebe helikopterskog spašavanja i medicinskih prevoženja ozlijeđenih i bolesnih, educirao oko 800 liječnika i dijelatnika HMP-a za izvanbolničko zbrinjavanje unesrećenih, educirao stotine turističkih vodiča i

Susret članova HGSS-a i predsjednika Ive Josipovića u prostorijama HGSS Stanice Split

na razne druge načine pomogao da Hrvatska dostigne visoke sigurnosne standarde.

Hrvatska je danas jedna od samo devet država na svijetu koje imaju licencirane specijalizirane potražne pse, međunarodne instruktore za spašavanje na divljim vodama i u poplavama, letače spašavatelje te posade i liječnike s najprestižnijim svjetskim licencama. Premda taj stručni i učinkoviti rad obavljaju volonteri, HGSS je svjetski priznata spasilačka služba. Zbog toga je HGSS odabran za domaćina 5. europskog skupa spelospašavatelja u Paklenici (od 15. do 18. rujna 2011.), a za dvije godine Hrvatska će biti domaćin svjetskog spasilačkog kongresa IKAR-a. HGSS je predsjedniku Josipoviću ponudio pokroviteljstvo tog svjetskog skupa, što je on rado prihvatio.

Težište razgovora bilo je na praktičnim problemima kojima je izložen HGSS u svom radu, ali i o načinima prevladavanja tih problema. U prvom redu, predsjednik je upoznat o potrebi izmjene Zakona o HGSS-u, što je potrebno kako bi se ugradile odredbe kojima bi se na sigurnost i preventivu moglo još učinkovitije djelovati. Naime Zakon o HGSS-u je zakon kojim se uređuje sigurnost na prostorima izvan naselja i javnih prometnica na kojima HGSS djeluje, a na tim prostorima ima sve više posjetitelja i sadržaja koje treba regulirati. Taj zakon najmanje treba pripadnicima HGSS-a, a puno više interesima Republike Hrvatske i javnoj potrebi kojoj HGSS »služi«.

Iako se često misli da je financiranje ili nedostatak nekih resursa glavni problem HGSS-a, činjenica je da je unatoč nedostatku sredstava, a zahvaljujući visokoj kvaliteti i motiviranosti pripadnika, Služba već sada svjetski dobro ustrojena i učinkovita pa unatoč tim poteškoćama može odraditi mnoge zadaće koje ne mogu ni veći i skuplji profesionalni pogoni. HGSS sa samo deset uposlenika odraduje stotine tisuća sati rada i milijune sati u pripravnosti i hladnog pogona.

Predsjedniku i njegovom timu ukazali smo da je zapravo glavni problem HGSS-a što kao produžena ruka sustava mora djelovati u poludovršenom sustavu upitne učinkovitosti, gdje postoji velika ravnodušnost i inercija u mnogim tijelima državne uprave i ministarstvima, pa čak i otpor inicijativama koji žele unaprijediti određene procedure. Tako, na primjer, unatoč dugogodišnjim inicijativama HGSS-a, Hrvatska još uvijek nema ustrojen sustav helikopterskog prevoženja po civilnim kriterijima i propisima, pa su standardi spremnosti i »zlatnog sata« još uvijek nedostižni. Djelatnost se provodi helikopterima izvan civilnog registra, pa nikakvo naplaćivanje čak i osiguranim strancima nije moguće, zbog čega se i njihovo spašavanje i prevoženje provodi o trošku hrvatskih građana. U državnom proračunu čak i nema predviđene stavke za helikoptersko medicinsko prevoženje i spašavanje. U nas još uvijek, suprotno svim svjetskim trendovima, prevladava stav da samo država

Predstavljanje opreme HGSS-a

Gorski spašavatelji s predsjednikom Josipovićem na helidromu Firule

»smije« i treba organizirati sve javne potrebe svojih građana, zbog čega je rad neučinkovitiji i skuplji nego drugdje. Uspavani državni mehanizmi često su ravnodušni čak i na činjenicu da se radi o životno važnim i neodložnim stvarima. Upravo je zbog toga od predsjednika Josipovića zatražena pomoć da svojim autoritetom pokrene procese prema europskim modelima decentralizacije i deinstitutionalizacije, koju slijede sve države svijeta, poglavito u najvažnijem području javnih i ljudskih potreba (zaštita života).

Nakon prezentacije, u u srdačnom razgovoru predsjednik je izrazio razumijevanje i zainteresirao se za problematiku i neka rješenja, te obećao pomoć i posredovanje prema državnim institucijama. Zatražio je i dodatna pojašnjenja i prijedloge i najavio buduće

susrete s gorskim spašavateljima. U nastavku razgovora govorilo se i o drugim temama, o »športskim« rezultatima HGSS-ovaca u smislu vrhunskog alpinizma, speleologije i slično.

Nakon razgovora u prostorijama Službe, Predsjednik se s pratnjom odvezao na helidrom Firule, gdje su ga dočekali pripadnici HGSS-a formirani u timove svih specijalnosti. Tu je predsjedniku predstavljen način rada za sve vrste intervencija, a poglavito način organiziranja i pokretanja akcije spašavanja nakon dojave o nekoj nesreći. Predsjednik je obišao montažni objekt HGSS-a u kojem je smještena sva potrebna medicinska i spašavateljska oprema za helikopterska spašavanja. Tu je upoznat i s problemom prostora za djelovanje Službe, jer HGSS kao žurna služba zapravo uopće nema svoj prostor. U samom Splitu, najnužnija oprema smještena je na helidromu, ostatak je u jednoj garaži na suprotnom

kraju grada Splita, dežurni tim je smješten u unajmljenom stanu u blizini helidroma, a ostalo ljudstvo i uredi također u iznajmljenim prostorijama, nalaze se u četvrtom dijelu grada. Slična situacija je i u drugim djelovima Hrvatske, svugdje gdje djeluje HGSS.

Vidno raspoložen i zadovoljan onim što je vidio ali i svjestan naznačenih problema pred mnoštvom novinara dao je ohrabrujuću izjavu za HGSS: »Spasioci volontirajući spašavaju ljudske živote, a činjenica je da postoje resursi kojim se u državi moramo racionalnije koristiti. Ova služba zaslužuje veću pozornost države. Siguran sam da će idućim promjenama propisa biti postignuta racionalnija organizacija te da će se ovim vrijednim ljudima omogućiti da još učinkovitije rade. Njihovi rezultati su zaista impresivni i u ovoj im prigodi u ime svih onih koje su spasili, ali i u ime društvene zajednice odajem priznanje«.

Vinko Prizmić

Predsjednik i tajnik IKAR-CISA posjetili HGSS

Predsjednik međunarodnog saveza gorskih službi spašavanja IKAR-CISA Gerold Biner, inače vrsni pilot Air Zermatta i član Švicarke gorske službe spašavanja te tajnik IKAR-CISA Felix Meier, boravili su 19. i 20. rujna u radnoj posjeti HGSS-u. Razlog posjeta bila je

je organizacija kongresa IKAR-CISA 2013. godine u Hrvatskoj. Zbog toga je organiziran radni sastanak u uredu HGSS-a u Splitu, na kojem je detaljno razmotrena svaka stavka organizacijske procedure kongresa, uz upute na koje organizator mora obratiti pažnju.

Na sastanku se razgovaralo i o drugim pitanjima važnim za razvoj spašavanja, poglavito o razvoju gorskih službi spašavanja u regiji, o prijemu novih članica u IKAR i sl. Sastanku su nazočili pročelnik HGSS-a Vinko Prizmić, Srđan Vrsalović (pročelnik Komisije za helikoptersko spašavanje) i Hrvoje Dujmić (pročelnik Komisije za informiranje i analitiku) te Irina Stajčić, voditeljica ureda HGSS-a. Nakon sastanka naši gosti obišli su potencijalne lokalitete za održavanje kongresa koje im je predložio HGSS, radi provjere udovoljavaju li strogim propisanim uvjetima za rad takvog skupa. To je uobičajena procedura nakon koje će Hrvatska i službeno biti proglašena organizatorom kongresa.

Posjetili su i otok Brač odnosno Hotel »Elaphusa« u Bolu. Budući da ovaj hotel ispunjava sve uvjete, dogovoreno je da se kongres u listopadu 2013. održi u Bolu na Braču. Gosti su vrlo zadovoljni mogućnostima destinacije podno Vidove gore, pa će to biti prvi kongres u povjesti IKAR-a, koji će se organizirati na jednom otoku, ako ne računamo Škotsku, koja jest dio velikog otoka Velike Britanije. To je već drugi kongres IKAR CISA-a u Hrvatskoj, što je veliko priznanje HGSS-u. Naime, u 2001. godini HGSS je vrlo uspješno organizirao kongres IKAR-CISA u Makarskoj.

Prilikom dvodnevnog boravka u Hrvatskoj gosti su posjetili i HGSS stanicu Split gdje su se u ugodnom razgovoru zadržali s članovima i pročelnikom stanice, Stipom Božićem.

Vinko Prizmić

Ivan Jakovina (1934. - 2011.)

Jedan od najistaknutijih slavonskih planinara - zaljubljenik u prirodu i novinar Ivan Jakovina preminuo je u Požezi 14. rujna 2011. godine u 78. godini života. Njegovom odlasku pretходила je mučna i teška bolest.

Ivan Jakovina na razne se načine desetljećima uporno zalagao za planinarstvo i za svoju Požežu, postavši nezamjenjiv dio njezine kulturne scene. Doslovno nije bilo planinarske ili kulturne manifestacije u Požezi kojoj nije dao svoj pečat, bilo kao organizator, aktivni sudionik ili bar kao pedantni kroničar. I sam je bio začetnik mnogih kulturnih projekata u Požeštini, pa tako i najmasovnijeg planinarskog pohoda u Hrvatskoj »Papučkih jaglaca«, kojim se već trideset godina obilježava prvi dan proljeća u Papuku.

Rođen je 1934. godine u Lukavcu (BiH) u obrtničkoj obitelji majke Slavonke i oca iz Hrvatskog zagorja. Od 1941. do 1953. godine školovao se u Slavanskom Brodu. Nakon završene učiteljske škole službovao je kao učitelj u selima Požeštine do 1962. godine kada je postao direktor Narodne knjižnice i čitaonice u Požezi. Godine 1965. imenovan je za direktora, glavnog i odgovornog urednika »Požeškog lista«, no 1971. kao sudionik Hrvatskog proljeća smijenjen je s rukovodećih dužnosti te je do umirovljenja 1993. godine radio kao tehnički urednik »Požeškog lista« i novinar. Suradivao je kao novinar u »Večernjem listu« te u »Hrvatskom planinaru«, gdje je redovito objavljivao tekstove o događanjima u Požeštini i Slavoniji. Najviše je pisao o temama vezanim za zaštitu prirode, naročito Papuka i njegovih potoka Dubočanke i Veličanke. U osamdesetim godinama isticao se kao nositelj prosvjeda protiv odlaganja nuklearnog otpada u blizini Požege te se zalagao za uklanjanje kamenoloma s Lapjaka na drugu lokaciju.

Uz ostalo, bio je osnivač i suradnik časopisa »Traženja«, Požeškog leksikona, strip revije »Patak«, »Hrvatske pokrajine«, »Požeškog zbornika« i »Zlatne doline«. Poznat je po kolumnama »Iskrice« (Požeški vjesnik) te »Fino i naopako Šijačijom« (Večernji list), koja je kasnije objavljena kao knjiga. Kao urednik planinarske biblioteke »Papuk« priredio je šest knjiga i

dvije prigodne razglednice. U kulturnim krugovima posebno je zapažena knjiga »Kad se digne kuka i motika« o fra Luki Ibrišimoviću i Turcima u Požeškoj kotlini objavljena 2007. godine, kojoj je bio urednik.

Bio je aktivan član više udruga i društava, no najviše je bio odan matičnom planinarskom društvu HPD-u »Sokolovac 1898«, gdje je bio vodič društvenih izleta i omiljen planinarski prijatelj. Među planinarima bio je poznat po nadimku Mali Pajdo koji je dobio nasuprot Velikom Pajdi, kolegi planinaru Milanu Kaučiću zbog razlike

u visini stasa. Uvijek je bio rado viđen na susretima pjesnika na Sovskom jezeru i na drugim planinarskim akcijama.

Član Hrvatskog novinarskog društva bio je od 1969. godine. Bio je i član uprave Društva za hrvatsku povjesnicu, ogranka Paneuropske unije i Društva sv. Grgur gdje je svojevremeno nosio naziv Velikog Grgura. Na njegov poticaj utemeljeno je novinarsko priznanje Miroslav Kraljević 1971. godine, a 1968. postavljanje njegove spomen-ploče. Velik doprinos dao je i kao pripadnik Požeške građanske straže te kao turistički vodič. Zaslužan je što su u organizaciji Društva za Hrvatsku povjesnicu i Požeških šumara uz stare gradove i utvrde na Požeškoj gori i Papuku postavljene spomen ploče. Niz godina je bio sudac porotnik požeškog Općinskog suda te član odbora za određivanje imena ulica i trgova Grada Požege.

Kao aktivni planinar i planinarski publicist primio je brojne planinarske nagrade i priznanja, a 1998. godine primio je i najviše planinarsko priznanje - plaketu HPS-a. Primio je također vrijedna vatrogasna priznanja za promicanje vatrogastva u Ivandolu i Zakorenju. Za sveukupan profesionalni i društveno koristan rad dobio je 2004. godine nagradu Grada Požege za životno djelo.

Ivan Jakovina u svakom pogledu bio je jedna od iznimnih planinarskih i kulturnih ličnosti ne samo za svoju sredinu, nego i šire. Svoju sredinu neizmjerljivo je zadužio upravo svojim svestranim zalaganjem u kojemu je planinarstvo uvijek imalo ključno mjesto.

Alan Čaplar

Milivoj Rihtarić (1927. - 2011.)

Dana 5. rujna prestalo je kucati srce poznatog i uvijek rado viđenog varaždinskog planinara Milivoja Rihtarića. U Hrvatskom planinarskom savezu Rihtarić je do prije nekoliko godina obavljao dužnost pročelnika Komisije za priznanja, a kao markantna planinarska ličnost dao je doprinos u brojnim planinarskim djelatnostima HPS-a i planinarskih društava u kojima je bio član.

Rodio se 10. studenoga 1927. u Varaždinu, a već 1942. pridružio se planinarima. Od tada do smrti bio je odan planinarstvu i planinarima, a vrijedni varaždinski planinari pomagali su mu na razne načine u zadnjim godinama života. Radni vijek proveo je kao nastavnik kemije i biologije u Gimnaziji Knin i Gimnaziji Senj, direktor i stručni suradnik Radničkog sveučilišta Varaždin, direktor Narodnog kazališta »August Cesarec«, savjetnik i pedagog Školskog centra za obrazovanje NGRM kadrova, savjetnik u Zavodu za plan i razvoj te predsjednik Komiteta za društvene djelatnosti Zajednice općina Varaždin.

Planinar je postao još mlad, kao gimnazijalac u 16. godini života. Ljubav za prirodu i planinarenje usadio mu je profesor Krešimir Filić, osnivač PD-a »Ravna gora«, koji je ujedno bio i pokretač izgradnje planinarskog doma na Ravnoj gori. I sam Rihtarić kasnije je osobitu pažnju polagao radu s mladima. Bio je član planinarskih društava »Zavižan« iz Senja, »Ravne

gore« i »Dugog vrha« iz Varaždina te »Grebengrada« iz Novog Marofa. U tim društvima obavljao je razne vodeće dužnosti i organizirao društvene izlete, planinarske škole i raznovrsne druge akcije. Sudjelovao je u izgradnji i uređenju planinarskih kuća na Velebitu, Ravnoj gori, Grebengradu i Grabrovici. Istaknuo se i kao organizator planinarskih sletova, izložbi i planinarskih susreta te kao predavač uz vlastite dijapozitive. Objavio je više stručnih i znanstvenih radova, a javljao se i u »Hrvatskom planinaru«. Vrijedan trag varaždinskog planinarskog djelovanja je njegova uzorno uređena knjiga o HPD-u »Dugi vrh« izdana 2005. povodom 30. obljetnice društva.

U Hrvatskom planinarskom savezu u više je mandata obnašao dužnost pročelnika Komisije za priznanja. I sam je primio stotinjak raznih odličja, plaketa, nagrada i drugih priznanja. Najdraža priznanja bila su mu državna nagrada »Ivan Filipović« za doprinos u razvoju prosvjete i pedagoške misli te plaketa Hrvatskog planinarskog saveza. Koncem 2002. za svoj višedesetljetni planinarski rad primio je i nagradu Grada Varaždina.

O njegovu bogatom i sadržajnom životnom putu mogla bi se napisati čitava knjiga. Odlaskom Milivoja Rihtarića ostali su varaždinsko i hrvatsko planinarstvo bez velikog zaljubljenika i neumornog planinarskog aktivista staroga kova, kakvih danas gotovo da više i nema.

Alan Čaplar

Martin Užarević (1982. - 2011.)

Dobri duh hrvatskog alpinizma

Hrvatski alpinisti dugo će pamtili 2011. godinu, iako bi je većina nas htjela zapravo izbrisati iz sjećanja. Još se nismo ni oporavili od šoka zbog tragične nesreće Tonija Rosa i Igora Skendera u masivu Mont Blanca, a već koji mjesec kasnije stigao je novi šok - otišao je Martin Užarević.

Još sad, nešto malo više od dva mjeseca od kad je sa samo 29 godina stradao u stijeni Vršaca u Julijskim Alpama radeći ono što je najviše volio, i dalje mi, baš kao i njegovim najbližima i mnoštvu njegovih prijatelja, nije posve jasno da ga više nema. Nakon Martinovog odlaska, to je sigurno, u Velebitovim, zagrebačkim, pa i hrvatskim alpinističkim krugovima više ništa neće biti isto. Čovjek koji je u svom kratkom životu svojim veseljem i dobrotom dotaknuo toliko veliki broj ljudi, u samo je četiri godine duboko utjecao i na hrvatski alpinizam. Čak ni oni najstariji Velebitaši ne pamte kad je Radićeva bila toliko ispunjena mnoštvom kao na »penjačkom« oprostaju od Martina. Svatko od četrstotinjak ljudi koji su došli u Velebitove prostorije te večeri proveo je bar nekoliko lijepih trenutaka u životu s Martinom, bar polovica podijelila je s njim bar jedan lijepi dan u planini. Ideja njegovog brata i najbližih prijatelja da se donese nekoliko Martinovih fotografija i polijepi na pano, u tren je prerasla u nevjerovatno »brdo« foto uspomena koje su ljudi donosili iz svojih privatnih arhiva. Čovjek bi rekao da je Martin penjao bar dva desetljeća, a ne tek četiri godine, koliko se tu našlo nasmijanih prizora s raznoraznih vrhunaca i polica usred stijene iz Kleka, Velebita, Biokova, Alpi, Dolomita, Švicarske, Španjolske, Korzike i Tajlanda.

Umjesto prevladavajuće tuge i praznine, prostorijama PDS-a Velebit su te večeri kružila lijepa sjećanja i anegdote iz stijena. Sviralo se te večeri, pjevalo, smijalo i plakalo i opet smijalo do ranih jutarnjih sati - onako kako bi to Martin volio da se njega pita. Gledajući u njegovo uvijek nasmijano lice na desecima fotografija s panoa, nije mi bilo teško prepoznati glavnog aktera iz one znamenite rečenice Alexa Lowea »Najbolji alpinist je onaj koji se najviše zabavlja«. No ono zbog čega je Martin u tako kratkom roku postao dobar duh PDS-a Velebit i naposljetku pročelnik Alpinističkog odsjeka, nisu zapravo usponi, iako bi se i o njima svašta dalo ispričati.

»Da imam sina, to bi bio ti, Martine«, jedan je od najdirljivijih zapisa u knjizi žalosti, koji je te večeri zapisao Nikola Juračić-Nik nakon što je kao većina drugih čekao po 45 minuta da bi se i svojim mislima na papiru oprostio od Martina. Velebitove alpinističke veterane koji su već doživjeli sve i sva, Martinova nesreća potresla je jednako duboko kao i njegove generacijske prijatelje.

A kako i ne bi kad Martin nikad nije vidio taj generacijski »jaz«. S bratom Krunoslavom uspio je u samo nekoliko godina ponovo povezati mlade i stare velebitaše, ujedinjavajući ih na predavanjima, u ćakulama u Velebitovim prostorijama, pa i na penjanjima po Velebitu i Kleku. Duh nekadašnjih dana, kada alpinizam nije još uvijek toliko patio od komercijalizacije i sukoba taština, kada su etika, stil penjanja i ljudska komponenta bili najvažniji, ponovno je obuzimao AO Velebit, ali i ostatak zagrebačke alpinističke scene. Osim što je po tim vrijednostima živio i penjao, Martin ih je i neprekidno propagirao, stavlajući gotovo svakodnevno na velebitov forum alpinističke vijesti iz svijeta i dijeleći neumorno s ljudima razmišljanja svjetskih alpinističkih legendi čije je knjige obožavao čitati.

I svojim je usponima Martin pokušao podsjetiti na dane stare slave i alpinistička načela. Na svom najmiljenijem alpinističkom »igralištu« Kleku, ponovio je mnoštvo starih klasičnih smjerova, no i rijetko penjanjih tehnika od kojih valja istaknuti »Tridesetogodišnji« koji je popeo s Krunom i »Za stara dobra vremena« s Krešimirom Milasom. Čak i kad je prvi put uzeo u ruke cepine, bilo je to na Kleku kad je u teškim uvjetima zimi ponovio »Gitaru«. U zadnje četiri godine naredao je i

cijeli niz prvenstvenih smjerova od Kozjaka do Omiša, a nove je linije povlačio i gotovo svugdje gdje je došao penjati - od Korzike do Španjolske.

Kao jedan od najboljih hrvatskih alpinista, iako tek na početku penjačke karijere, u kratko je vrijeme ispe-njao cijeli niz zahtjevnih smjerova, od kulnog Zmaja u Ojstrici s bratom - njegovog prvog alpskog smjera, do 900-metarske »šestice« Piodakante u granitnoj Piodi di Scorigi u Švicarskoj s Domagojem Bojkom. Pod utjecajem braće Užarević »propenjalo« je cijelo jedno zagrebačko naselje - Čučerje, u kojem se sada penjanjem i alpinizmom bavi bar dvadesetak ljudi i koje se kao jedino »selo« u Hrvatskoj može pohvaliti sa svojom boulder dvoranom.

No, Martin nije bio samo dobri duh AO Velebita i Čučerja, već je svojim zaraznim optimizmom, entuzijazmom i prijateljstvom brzinski spajao hrvatske alpiniste iz svih dijelova zemlje. Potpisnica ovih redaka bila je primjerice, fascinirana brzinom kojom je, kad je čuo da maloj Monki, kćerkici riječkog penjačkog para Zvezdane i Damira Behlića koja je uslijed bolesti ostala teški invalid treba hitno financijska pomoć, pokrenuo više akcija u zagrebačkoj alpinističkoj zajednici, nakon kojih je prodajom bedževa i majica, te dodatnim priložima skupljeno petnaest tisuća kuna.

Svašta bi se još tu dalo napisati o Martinu, uvijek nedovoljno da se nekom tko ga nije znao objasni kakva je posebna osoba bio. No, ono što je možda zaista potrebno reći još jednom je da je Martin, baš kao i u sve što je radio, i u alpinizam unosio veliku dozu ljudskosti. I zato će i bez nekih svjedočanstava, prekratkih zapisa poput ovog ili fotografija u muzeju alpinizma u Ogulinu kojim je volio šetati, još generacije hrvatskih alpinista pamtili tko je bio Martin Užarević.

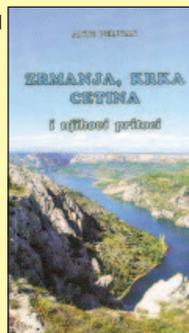
Vedrana Simičević

VODIČI ZA UPOZNAVANJE PRIRODNIH LJEPOTA U HRVATSKOJ

Autor: Vlado Božić
bogatno ilustriran vodič
format: 21x12,5 cm
tvrdi uvez
300 stranica
cijena: 210,00 kn
s popustom: 100,00 kn

Autor: Ante Pelivan
bogatno ilustriran vodič
format: 21x12,5 cm
meki uvez
240 stranica
cijena: 60,00 kn
s popustom: 30,00 kn

**Narudžbom svih triju knjiga odobrava se dodatni popust
Cijena je ukupno 130,00 kn. Poštarina uračunata u cijenu!**

“Ekološki glasnik”

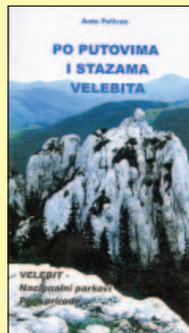
Duga cesta III odvojak 12,
10412 Donja Lomnica
Tel: 01/6218 872
Fax: 01/6234-058
web:
www.ekoloski-glasnik.hr
e-mail:
ekoloski.glasnik@vip.hr

Tiskara “Ekološki glasnik”

tisak knjiga i
časopisa vrhun-
ske kvalitete
posebni popust
za sva planinar-
ska društva

Autor: Ante Pelivan
bogatno ilustriran vodič s
kartama
format: 21x12,5 cm
meki uvez
192 stranice
cijena: 60,00 kn
s popustom: 30,00 kn

ekološki glasnik časopis o prirodi

Planinarske aktivnosti u Brinju

PD »Škamnica« iz Brinja ubraja se među mlada planinarska društva u Hrvatskoj - osnovan je 8. studenoga 2009. Ipak, vrijedi odmah na početku istaknuti da planinarstvo u Brinju ima duboke korijene - još je 1934. u Brinju bilo osnovano planinarsko društvo, no ono se stjecajem okolnosti brzo ugasilo. Osnivanje novoga društva ostvareno je na poticaj obitelji Crnković, Oršanić, Mesić, Krznarić, Zoričić i još nekolicine entuzijasta iz brinjskoga kraja. Za predsjednika »Škamnice« na osnivačkoj skupštini izabran je Gojko Crnković, za potpredsjednika Krešimir Oršanić, a za tajnicu Ksenija Tomac.

Društvo je vrlo aktivno i svakog mjeseca organizira bar dva izleta. Članovi su u protekle dvije godine posjetili mnoge vrhove Velebita (ističemo uspon na Sveto brdo za Dan državnosti 2010., uz razvijanje zastave Brinja na vrhu), Gorskog kotara, Medvednice, Samoborskog gorja i Slavonije. Ostvareni su i usponi na najvišu hrvatsku planinu Dinaru, na Triglav, najviše planine Slovenije najtežim putovima i uspon na Mont Blanc - najviši vrh Europe.

Članovi su u 2010. markirali prvi planinarski put u općini Brinje. To je put na Zarin, najviši vrh Škamnice. Također je markiran i put na vrlo atraktivan stjenovit vrh Staro Brinje. U planu su postavljanje planinarske kuće na Starom Brinju te uređenje lijepo i lako dostupne Siničića spilje blizu Brinja.

U proljeće 2010. organiziran je i prvi pohod na Zarin, te je dogovoreno da će se takav pohod održavati svake prve nedjelje u travnju. Već je na prvome pohodu sudjelovalo više od 250 planinara, a na drugom (2011.) čak 650 planinara. Vrijedi istaknuti da se Društvo dragovoljno stavilo na raspolaganju kriznom štabu za vrijeme poplave u Lici 2010. godine. Svake godine organiziralo je po dva vrlo posjećena i uspješna bala. Planinarsku

Na Zarinu (828 m), najvišem vrhu Škamnice

školu završilo je desetak članova, a za potrebe društva nabavljeno je desetak kompleta opreme za zimsko planinarenje i za penjanje po osiguranim klinčanim putovima. Sve to ostvareno je uz veliku podršku općine Brinje i njezinog agilnog načelnika Ivica Mesića, a uz zalaganje svih članova Društva, na čelu s nezamjenjivim predsjednikom Gojkom Crnkovićem.

Tomislav Zoričić

Okupljanje sudionika pohoda »Tragom zbjega žitelja lovinackog kraja 1991.« u Svetom Roku

Više od 300 planinara na Svetom brdu

Pohodom planinara na južni Velebit svake se godine simbolično obilježava stradanje stanovnika ličkoga kraja 1991. godine. Tada je, da bi spasilo živu glavu, više od tisuću ljudi u dobi od 5 do 85 godina moralo poći u zbjeg preko Velebita. Iako se zbjeg dogodio 24. rujna, planinari su odlučili da svoj pohod organiziraju prvoga vikenda u rujnu, jer su tada pogodnije vremenske prilike.

Ove je godine pohod »Tragom zbjega žitelja lovinackog kraja 1991.« izveden četvrti put. Organizirao ga je PD »Željezničar« iz Gospića, a na njemu je tijekom dva dana sudjelovalo više od 300 planinara iz više od 40 društava iz cijele Hrvatske. Druženje je započelo 3. rujna okupljanjem sudionika ispred društvenog doma u Svetom Roku, gdje su planinare pozdravili načelnik općine Lovinac Danijel Jurjević i dopredsjednik HPS-a Tomislav Čanić. Nakon toga krenuli su pješice iz Egeljca (5 km od Sv. Roka) preko Liščanih bunara do Dušica, gdje su se odmorili i okrijepili čajem te nastavili do vrha Svetog brda. Velik doprinos sigurnosti hodanja dali su pripadnici HGSS-a iz stanica Gospić i Zadar. U pivnici u Svetom Roku pripremljen je za sve sudionike

planinarski grah, a zatim zabava koja je potrajala do kasno u noć.

Svake godine gospički planinari željezničari pohod vode drugim putem. Iduće godine u planu je da pohod bude dvodnevni, prvoga dana s usponom do Libinja i logorovanjem pod šatorima, s nastavkom drugog dana preko Vlašškoga grada i Ivinih vodica i klancem Male Paklenice do Selina. Tomislav Čanić

Hrvatski planinari na susretima planinara Hercegovine

Zajedničke aktivnosti planinara iz Hrvatske i planinara iz Hercegovine postale su gotovo tradicija. Ove godine najbolja prilika za to bili su susreti na planini Lopati nedaleko od Kreševa. Na tim susretima sudjelovalo je 11 planinarskih društava iz Hrvatske, što je velik doprinos hercegovačkim planinarima koji se na aktivan način bore za očuvanje samosvojnosti Hrvata u BiH.

Dane planinara Herceg-Bosne na Lopati svečano je otvorio predsjednik PSHB Dražen Pažin. Na susretu je sudjelovalo više od 500 planinara iz 30 planinarskih društava. Organizirana su i dva planinarska uspona - na Bitovinju (1700 m) i na Inač (1437 m).

Ovo je treći put da su na Danima planinara Herceg-Bosne sudjelovali planinari iz Gospića, a vrijedi istaknuti da ih s planinarima PD-a »Kamešnice« iz Livna veže višegodišnje duboko prijateljstvo i suradnja. Drugo planinarsko društvo iz Ličko-senjske županije, PD »Zavižan« iz Senja, gaji prijateljske odnose s PD-om »Cincar«, također iz Livna. Prije dolaska na sletišta popelo se devet gospičkih planinara, uz pratnju planinarskih prijatelja iz Viteza, na vrh Vlašića (1919 m). Posjetili su i veliki samostan na Gučjoj gori na obroncima Vlašića, koji je uništen u ratnom vihoru, ali je sada obnovljen. Planinare iz Gospića predvodio je Tomislav Čanić, koji je na otvorenju Dana planinara Herceg-Bosne sve sudionike pozdravio u ime HPS-a.

Na sastanku predstavnika planinarskih saveza i društava razgovaralo se o dosadašnjoj suradnji, u kojoj posebno prednjače iz Hrvatske »Malačka - Donja Kaštela«, »Svilaja« Sinj, »Kamenar« Šibenik, »Imber« Omiš i »Mosor« Split, dok se iz PS-a Herceg-Bosne posebno ističu »Cincar« i »Kamešnica« iz Livna, »Prenj« Mostar, »Kuk« Novi Travnik i Busovača. Tom prilikom dogovorena je čvršća suradnja među savezima i društvima, posebno kod većih akcija. Tomislav Čanić

36. slet slavonskih planinara

U nedjelju 4. rujna održan je 36. slet planinara Slavonije. Slet je održan u Novskoj, a domaćin je bilo PD »Zmajevac«. Dan ranije, zainteresiranim planinarskim društvima ponuđen je posjet Lonjskom polju u subotu. U Lonjskom polju bili su članovi PD »Đakovo« i HPD

Dio sudionika 36. sleta slavonskih planinara

»Grac« Cerna. Okupljanje i prijava sudionika pohoda bilo je u centru Novske od 7,30 do 8,30 sati. Bila su priređena četiri štanda i to štand SPS i PD Zmajevac za prijavu sudionika (pečati, dnevnic, promidžbeni materijal), štandi s kolačima i pecivima, te štand Turističke zajednice Grada Novske. Sudionike sleta pozdravili su predsjednik SPS-a Otmar Tosenberger, predsjednik Izvršnog odbora HPS-a Vladimir Novak, zamjenik gradonačelnika Novske Marin Piletić, a ime domaćina PD-a »Zmajevac« Davor Augustin. Bio je nazočan i tajnik HPS-a Darko Berljak. Na pješaćenje se krenulo u 9 sati. Dio sudionika sleta prevezao se vozilima do novljanskog jezera (Brana Gornja), uglavnom stariji planinari i djeca. Hodalo se djelomično planinarskim putem VRA »Bljesak«. Na jezeru je sudionicima bio ponuđen grah i napitci. Sudionicima sleta bilo je raspolaganju cca 150 sjedećih mjesta u hladu na obali jezera. Za bolje raspoloženje pobrinuli su se svirači iz Belina benda. U ponudi je bilo i kovanje pakračkog banovca. Bez naplate korištenja su bila i dva kanua kojim su se sudionici mogli provoziti po jezeru. Kanue smo dobili na posudbu od Izviđačkog odreda »Paludina« Novska. Davor Augustin

7. - 8. 10. Skup vodiča društvenih izleta HPS-a

Promina
Komisija za vodiče HPS-a

8. 10. 7. pohod po Seniorskom planinarskom putu

Samoborsko gorje
HPD »Zagreb-Matica«, Zagreb
Velimir Rogina, 091/ 52-01-953

9. 10. Pohod najistočnijim dijelom Medvednice

Zelina – Blaguša
HPD HP i HT »Sljeme«, Zagreb
Žarko Nikšić, 098/90-28-331,
zarko.niksic@net.hr; www.hpd-sljeme.hr

9. 10. Jesen na Kurtagića dolcu – međunarodni susret planinara

Pl. sklonište »Kurtagića dolac«, Kamešnica
PU »Dinaridi«, Split
Darko Gavrić, 091/72-89-963
PU Dinaridi, 095/52-59-769, www.dinaridi.net

15. 10. Kestenijada na Hrastovičkoj gori

Hrastovička gora
HPD »Zrin«, Petrinja
Ivica Šustić, 098/942-01-60,
Igor Žilić, igor@hpd-zrin.hr; www.hpd-zrin.hr

15. 10. Kestenijada na Strahinjščici

Strahinjščica, planinarska kuća
PD »Strahinjščica«, Krapina
Biserka Bajcer, 099/80-20-434;
Smilja Leljak, 099/69-09-360;
Branko Vrhovec, 091/51-36-772

16. 10. 11. pohod šetnicom uz Rječinu

Trsat – izvor Rječine
HPD HP i HT »Učka«, Rijeka
Ilija Blatančić, 051/254-912, 098/305-831;
Marica Miškulin, 098/305-832

22. 10. Dubovački planinarski put

Od Ozlja do planinarskog doma na Kalvariji
PD »Dubovac«, Karlovac
Ivan Pernar, 098/216-532; pd-dubovac.hr

23. 10. Jesenski pohod Vinica – Martinščak

Vinica, pl. kuća »Mladen Polović«
HPD »Vinica«, Duga Resa
Borislav Kranjčević, 098/871-051;
Antun Goldašić, 099/40-40-743;
www.hpd-vinica.hr

29. 10. Pohod »Marunada 2011«

Učka, Babino sklonište
PD »Knezgrad«, Lovran
www.knezgrad.hr

30. 10. Sudnikov pohod

Samoborsko gorje
HPD »Japetić«, Samobor
Antun Pavlin, 091/78-08-377

2. – 7. 11. Planinarski tjedan

Grad Našice i Krndija
PD »Krndija«, Našice
Slavko Čolić, 091/57-57-943;
Branko Grubač, 091/55-69-865;
pd.krndija@gmail.com

5. - 6. 11. Kutjevačko martinje

Kutjevo
HPD »Vidim«, Kutjevo
Antun Koren, 091/54-59-153;
Nada Razumović 098/98-14-467

6. 11. 27. zbor vodiča HPS-a

Medvednica
Komisija za vodiče HPS-a

Foto-natječaj i izložba povodom 50. obljetnice riječkoga »Kamenjaka«

Povodom 50. obljetnice rada PD »Kamenjak« iz Rijeke organizira 4. planinarsku foto-izložbu te poziva zainteresirane planinare da sudjeluju sa svojim fotografijama. U natječaju i izložbi mogu sudjelovati svi članovi hrvatskih planinarskih društava. Svaki sudionik može prijaviti po deset fotografija u tri teme: 1. planinarstvo, alpinizam i speleologija; 2. šume - povodom međunarodne godine šuma; 3. šaljivi kutak - zgrade s planinarskih pohoda. Pravila za sudjelovanje i prijavnicu mogu se

naći na web stranici www.pd-kamenjak.hr ili preuzeti u tajništvu PD-a »Kamenjak« (Korzo 40/I, 51000 Rijeka). Natječaj je otvoren do 31. listopada.

Izložba fotografija bit će otvorena u ponedjeljak 12. prosinca u 19 sati u izložbenom salonu Filodrammatice u Rijeci (Korzo 28/I). Podrobnije informacije o natječaju mogu se dobiti na tel. 091/89-65-552 ili putem e-maila: verdang28@gmail.com.

Verdan Grubelić

NARUČITE PLANINARSKI KALENDAR ZA 2012. GODINU!

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
www.plsavez.hr - hps@plsavez.hr
tel. 01/48-24-142 i 01/48-23-624

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
www.plsavez.hr, hps@plsavez.hr

Prosinač / December

Gore: Moždnič dolac i Vrška Zanjčun u zimskom odličju, foto: Ante Vuković
Dolje: Zantarsko jato, na obali nepreglednog mora magle, foto: Ante Vuković

PONEDJELJAK MONDAY	UTORAK TUESDAY	SRIJEDA WEDNESDAY	ČETVRTAK THURSDAY	PETAK FRIDAY	SUBOTA SATURDAY	NEDELJA SUNDAY
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

santus. Maximo rectionem ipsucci emiil imus ex eum ipsuandam nobitat. Atu voluptas aliquatuar adis resaque nibicatur, officii sinctor porenim agniat repro veniendae vel evel ipsa quo mos dolesed millor repenam aspis event explabo. Ro recta dis si idemped magnum eici casine nes ut odii inimimus, sima ipicabo restrum quatio odlicia quo tem quandi enductis quias il idest asimpio rectionem ipsucci emiil imus ex eum ipsuandam nobitat. Atu voluptas aliquatuar adis resaque nibicatur, officii sinctor porenim agniat repro veniendae vel evel ipsa quo mos dolesed millor repenam aspis event explabo. Ro recta dis si idemped magnum eici casine nes ut odii inimimus, sima ipicabo restrum quatio odlicia quo tem quandi enductis quias il idest asimpio rectionem ipsucci emiil imus ex eum ipsuandam nobitat. Atu voluptas aliquatuar adis resaque nibicatur, officii sinctor porenim agniat repro veniendae vel evel ipsa quo mos dolesed millor repenam aspis event

Sredinom studenoga iz tiska izlazi atraktivni zidni kalendar HPS-a za 2012. godinu sa slikama zaštićenih planinskih područja u Hrvatskoj. Uz slike zaštićene planinske prirode, u njemu je pregled svih važnijih akcija u sljedećoj godini i najnoviji adresar udruga članica HPS-a.

Cijena kalendara je 35 kuna, a za narudžbe od 10 i više primjeraka preko planinarskih društava odobrava se popust od 20% (u društvu se sastavi popis i narudžbom društva naručuje se određeni broj kalendara, a HPS društvu potom šalje račun). U narudžbi treba naglasiti hoće li se kalendar izravno preuzeti u Uredu HPS-a ili ga treba slati poštom, a u tom slučaju u račun će biti uključeni i pripadajući poštanski troškovi.

Format kalendara je 48 × 33 cm, a kao i prijašnjih godina, tvrda poštanska omotnica štiti ga od oštećenja na putu do naručitelja.